

Η Κ. ΜΟΡΟΠΟΥΛΟΥ ΔΙΔΕΙ ΔΙΑΛΕΞΙΝ ΔΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΣΤΗΛΩΣΙΝ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΚΟΥΒΟΥΚΛΙΟΥ

Τό ἑσπέρας τῆς Τετάρτης, 6^{ης}/19^{ης} Ὀκτωβρίου 2022, ἡ ὁμότιμος καθηγήτρια τοῦ Ἐθνικοῦ Μετσοβίου Πολυτεχνείου (Ε.Μ.Π.) κ. Ἀντωνία Μοροπούλου ἔδωσεν διάλεξιν εἰς τό πλαίσιον τοῦ Συνεδρίου “New Studies in the Archaeology of Jerusalem and its region” εἰς τό Auditorium / αἴθουσαν τελετῶν τοῦ Friends of Israel Museum, εἰς τό κέντρον τῆς Νέας Πόλεως Ἱεροσολύμων διά τήν ἀναστήλωσιν τοῦ Ἱεροῦ Κουβουκλίου, ἔργου ἱστορικοῦ καί ἐμβληματικοῦ, συμφώνως πρός μελέτην Διεπιστημονικῆς ὁμάδος τοῦ Ἐθνικοῦ Μετσοβίου Πολυτεχνείου Ἀθηνῶν, τῆς ὁποίας ἡ ἴδια ἡ κ. Μοροπούλου ἠγεῖτο καί συμφώνως πρός τήν συμφωνίαν τῶν τριῶν Μειζόνων Προσκυνηματικῶν Κοινοτήτων, Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων, Κουστωδίας τῆς Ἁγίας Γῆς καί Πατριαρχείου τῶν Ἀρμενίων, φυλάκων τοῦ Προσκυνηματικοῦ Καθεστῶτος.

Ἡ κ. Μοροπούλου ἐπαρουσίασε τό ἔργον τοῦτο διά τῶν διευκρινίσεων αὐτῆς καί διά σχετικῶν εἰκόνων ἀπό ὀθόνης εἰς ὁμάδα εἰδημόνων τῆς Ἀρχαιολογίας καί ἄλλων εἰδικότητων, παρουσία δέ καί ἐκπροσώπων τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων, τοῦ Γέροντος Ἀρχιεπισκοπῆς Σεβασμιωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνης κ. Ἀριστάρχου καί τοῦ Ἱεροδιακόνου π. Δοσιθέου.

Ἡ ἐμπεριστατωμένη διάλεξις αὐτή δημοσιεύεται διά τούς ἐνδιαφερομένους εἰς τήν ἱστοσελίδα τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων, **ἴδε link:**

Τήν προτεραίαν τῆς διαλέξεως Τρίτην, 5^{ην}/18^{ην} Ὀκτωβρίου 2022, ἡ κ. Μοροπούλου ἐγένετο δεκτὴ εἰς τήν Ἀρχιεπισκοπῆν ὑπό τοῦ Γέροντος Ἀρχιεπισκοπῆς Σεβασμιωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνης κ. Ἀριστάρχου καί τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἐπιτρόπου, Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Καπιτωλιάδος κ. Ἡσυχίου, τήν ἐπομένην δέ τῆς διαλέξεως ἐγένετο δεκτὴ ὑπό τῆς Α.Θ.Μ. τοῦ Πατρός ἡμῶν καί Πατριάρχου Ἱεροσολύμων κ.κ. Θεοφίλου.

Εἰς ἀμφοτέρας τὰς ἐπισκέψεις ὑπεγραμμίσθη ὁ καθοριστικὸς ρόλος τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων διά τήν διαφύλαξιν τοῦ Προσκυνηματικοῦ Καθεστῶτος καί τοῦ Καθεστῶτος τῆς πόλεως τῶν Ἱεροσολύμων καί τῆς εἰρήνης εἰς τήν Ἁγίαν Γῆν ἅμα δέ καί τῆς κ. Μοροπούλου διά τήν ἐπιτέλεσιν τοῦ ἱστορικοῦ τούτου ἔργου .

Ἐκ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς

«**ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ, ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ...**»

(Ποιητικόν κείμενον)

Ἡ ιστοσελίς ἡμῶν φιλοξενεῖ εἰς τάς στήλας αὐτῆς τό ἐξαιρετικόν πόνημα περί τῆς Ἱερουσαλήμ τῆς Ἀλεξανδριανῆς Γεωργίας Σικελιανοῦ, ἐκλεκτοῦ τέκνου τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων, προλογοισθέν ὑπό τῆς Α.Θ.Μ. τοῦ Πατρός ἡμῶν καί Πατριάρχου Ἱεροσολύμων κ.κ. Θεοφίλου Γ΄,

(πιέσατε ἐδῶ [link](#))

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΘΕΟΦΙΛΟΣ Γ΄: «ΟΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΙ ΑΠΕΙΛΟΥΝΤΑΙ ΣΤΗ ΓΕΝΝΕΤΕΙΡΑ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ ΤΟΥΣ»

Ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης Θεόφιλος Γ΄ ἔγραψε τό ἀκόλουθο ἄρθρο γιά τήν ἔφημερίδα The Times:

«Ἐχοντας ὑπηρετήσῃ ὡς ἱερέας στή βορειοανατολική Ἀγγλία πρίν ἀπό πολλά χρόνια, θυμάμαι τίς συννεφιασμένες μέρες τοῦ Ἰανουαρίου. Ἐδῶ στήν Ἱερουσαλήμ, ἐνῶ ἀπολαμβάνουμε ἕνα πῖο φωτεινό καί θερμότερο κλίμα, ξέρουμε τί εἶναι νά ζεῖς τό σκοτάδι. Ὡς Πατριάρχης Ἱεροσολύμων ἔχω τό προνόμιο νά ἡγοῦμαι τῆς Ἑλληνορθοδόξου Ἐκκλησίας στούς Ἁγίους Τόπους. Ὁ πρῶτος ἀπό τούς 140 προκατόχους μοῦ ἦταν ὁ Ἅγιος Ἰάκωβος, ὁ πρῶτος Ἐπίσκοπος τῆς Ἐκκλησίας στήν Ἱερουσαλήμ καί ὁ ἀδελφός τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Μαζί μέ ἄλλους ἡγέτες, ὁ Ἅγιος Ἰάκωβος μαρτύρησε γιά τήν πίστη του. Ὡς Κοινότητα ἔχουμε δεῖ ἀυτοκρατορίες νά ἀνεβαίνουν καί νά πέφτουν. Ἔχουμε ἐπιζῆσει ἀπό πολιορκίες, εἰσβολές, πληγές καί διωγμούς. Καί μέσα ἀπό ὅλα αὐτά, μείναμε πιστοί στόν Κύριό μας, γιατί μέσα στό σκοτάδι γνωρίζουμε ὅτι Ἐκεῖνος εἶναι τό φῶς καί ἡ ζωή μας.

Στό Εὐαγγέλιο τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ διαβάζουμε ὅτι ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής «ἦλθεν ὡς μάρτυρας στό φῶς» τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὡς Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία αὐτή ἦταν ἡ ἀποστολή μᾶς ἐδῶ καί δύο χιλιετίες. Δέν εἴμαστε ἀπλῶς οἱ θεματοφύλακες τῶν ἱερῶν τόπων, εἴμαστε ζωντανοί μάρτυρες τοῦ φωτός τοῦ Θεοῦ.

Ὡς μάρτυρες τοῦ φωτός, ἐπιδιώκουμε νά εἴμαστε μία εὐλογία στίς μεταβαλλόμενες καί προκλητικές κοινωνίες, στίς ὁποῖες ζοῦμε. Παρέχουμε ὑγειονομική περίθαλψη, ἐκπαίδευση καί Κοινωνικές ὑπηρεσίες. Φροντίζουμε τούς ἡλικιωμένους, καλωσορίζουμε τούς πρόσφυγες καί φροντίζουμε τούς ἀπόρους, ἀνεξαρτήτως πίστεως, ἐθνικότητος ἢ καταγωγῆς. Καλωσορίζουμε ἑκατομμύρια προσκυνητές καί διατηροῦμε καί ἐξυπηρετοῦμε τούς πῖο ἱερούς τόπους τοῦ Χριστιανισμοῦ. Σέ ὅλα αὐτά κατευθύνουμε τούς ἀνθρώπους στό φῶς τοῦ Χριστοῦ.

Παρ' ὅλα αὐτά τά καλά ἔργα, ἡ παρουσία μᾶς στήν Ἱερουσαλήμ ἀπειλεῖται. Οἱ Ἐκκλησίες μας ἀπειλοῦνται ἀπό Ἰσραηλινές ριζοσπαστικές περιθωριακές ὁμάδες. Στά χέρια αὐτῶν τῶν Σιωνιστῶν ἐξτρεμιστῶν ἡ Χριστιανική Κοινότητα στήν

Τερουσαλήμ ύποφέρει πολύ. Οί άδελφοί καί οί άδελφές μας εΐναι θύματα έγκλημάτων μίσους. Οί Έκκλησίες μας βεβηλώνονται καί βανδαλίζονται τακτικά. Οί κληρικοί μάς ύπόκεινται σέ συχνούς έκφοβισμούς. Η όρκισμένη πρόθεση αύτών τών ριζοσπαστικῶν ομάδων εΐναι νά σβήσουν τό φῶς τῆς Χριστιανικῆς Κοινότητος από τήν Παλαιά Πόλη.

Σέ μικρή απόσταση περπατώντας από τήν Έκκλησία τοῦ Παναγίου Τάφου, στή διαδρομή τοῦ προσκυνήματος, βρίσκεται ή Πύλη τῆς Γιάφφας-Πύλη τοῦ Δαυΐδ, ή κύρια εΐσοδος στή Χριστιανική συνοικία τῆς Παλαιᾶς Πόλεως τῆς Τερουσαλήμ. Τό νά περπατᾶς σέ αύτόν τόν δρόμο σημαίνει νά συμμετέχεις στό ταξίδι τῆς Χριστιανικῆς Κοινότητος, περιβάλλεσαι άμέσως από έκκλησιαστικές ομάδες από ὄλο τόν κόσμο καθώς πλήθη προσκυνητῶν προσκυνοῦν στήν Έκκλησία τοῦ Παναγίου Τάφου, τόν τόπο τῆς Σταύρωσεως καί τῆς Άναστάσεως τοῦ Χριστοῦ. Τήν ήμέρα τῶν Χριστουγέννων εΐμαι μεταξύ εκείνων πού περνοῦν από τήν Πύλη τῆς Γιάφφας, καθώς ὀδεύουμε πρὸς τήν Βηθλεέμ, γιά νά γιορτάσουμε τή Γέννηση τοῦ Χριστοῦ.

Εΐναι στήν Πύλη τῆς Γιάφφας / Πύλη τοῦ Δαυΐδ, εκεί ὅπου μιά Ίσραηλινή ριζοσπαστική ομάδα ἐπιδιώκει νά καταλάβει δύο μεγάλα κτίρια, πού άποκτήθηκαν μέσω παρανόμων συναλλαγῶν. Μέ περισσή άνειλικρίνεια ίσχυρίζονται ὅτι ή φυσική τούς παρουσία εκεί δέν θά ἐπηρεάσει τήν άκεραιότητα τῆς Χριστιανικῆς Συνοικίας. Ὡστόσο, γνωρίζουμε από τίς προηγούμενες ἐνέργειές τους στό St John's Hostel, μιά τοποθεσία άκόμα πιό κοντά στόν Πανάγιο Τάφο πού ἐπίσης καταλήφθηκε μέ δόλο πρίν από μερικά χρόνια, ὅτι αύτό δέν εΐναι ἀλήθεια. Η συμπεριφορά τους θά εΐναι καταστροφική γιά ὄλους τούς Χριστιανούς. Οί τοπικές οίκογένειες, πού ἔχουν ζήσει ἐδῶ γιά γενεές, θά αΐσθάνονται άνεπιθύμητες στό σπίτι τούς καί οί προσκυνητές πού λαχταροῦσαν νά ἐπισκεφτοῦν τή γενέτειρα τῆς Χριστιανικῆς πίστεως θά ἔχουν μειωμένη ἐμπειρία.

Η ἀλλαγή τοῦ καθεστῶτος τῶν ιδιοκτησιῶν τῆς Πύλης τῆς Γιάφφας δέν θά ἦταν μόνο δυστυχία γιά τίς τοπικές οίκογένειες καί τήν παγκόσμια Χριστιανική οίκογένεια, ἀλλά καί γιά τούς ἴδιους τούς Άγίους Τόπους. Η Τερουσαλήμ φιλοξενεΐ τρεΐς μονοθεϊστικές θρησκεΐες, τόν Ίουδαϊσμό, τόν Χριστιανισμό καί τό Ίσλάμ, καί άποτελεΐ ἐδῶ καί πολύ καιρό ἕνα διαφωτιστικό παράδειγμα μιᾶς πολυπίκοιλης Κοινότητος. Εΐναι ή πνευματική πρωτεύουσα τοῦ κόσμου, πού άποτελεΐται από μία οίκογένεια θρησκευτῶν, οί ὁποΐες άπολαμβάνουν μία μακρά καί μοναδική πλούσια κληρονομιά. Η ὁμορφιά αύτῆς τῆς πόλεως βασίζεται στήν πολιτιστική καί θρησκευτική της ποικιλομορφία. Δουλεύοντας γιά τόν άποκλεισμό μιᾶς Κοινότητος, τῶν Χριστιανῶν, αύτοί οί ριζοσπάστες, άποτελοῦν ύπαρξιακή άπειλή ὄχι μόνο γιά τή Χριστιανική οίκογένεια ἀλλά καί γιά τήν ἴδια τήν Τερουσαλήμ, ἕνα σημεΐο πού ύποστηρίζεται από τόσους πολλούς από τούς Έβραίους συγκατοΐκους μας στούς Άγίους Τόπους.

Όλοι συμμεριζόμαστε τό ὄραμα ὅτι αύτοί οί ριζοσπάστες δέν εΐναι άντιπροσωπευτικοί τοῦ κράτους τοῦ Ίσραήλ ή τοῦ Έβραϊκοῦ λαοῦ καί ὅτι εΐναι άπαραΐτητο γιά τήν ποικιλομορφία καί τούς διαφορετικούς χαρακτήρες ὄλων τῶν συνοικιῶν τῆς Παλαιᾶς Πόλεως νά προστατεύονται πρὸς ὄφελος τῆς Τερουσαλήμ καί ὄλου τοῦ κόσμου».

Η ΣΤΕΡΕΩΣΙΣ ΤΗΣ ΣΤΕΡΝΑΣ ΤΟΥ ΗΓΟΥΜΕΝΕΙΟΥ ΤΗΣ ΜΠΕΤΖΑΛΛΑΣ ΚΑΙ Η ΔΙΕΥΡΥΝΣΙΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΟΔΟΥ

Διαρκούντος του μηνός Οκτωβρίου 2021, εν συνεργασία της Δημαρχίας Μπετζάλλας και του Πατριαρχείου τη τεχνική επίμελεια του Αρχιτέκτονος του Πατριαρχείου κ. Θεοδοσίου Μητροπούλου και του Δημάρχου κ. Νικόλα Χαμής έστερεώθη ή στέρνα του ήγουμενείου Μπετζάλλας και περιεχαράχθη όλίγον, χάριν διευρύνσεως της δημοσίας όδοϋ, πρός διευκόλυνσιν τών διερχομένων όχημάτων τών κατοίκων της Μπετζάλλας. Ίδε λεπτομερείας εις τό κάτωθι άρθρον του κ. Μητροπούλου:

“Η ιστορική στέρνα (Φρέαρ) του Ήγουμενείου της Μπετζάλλας”

Υπό του αρχιτέκτονος Δρ. Μητροπούλου Θεοδοσίου

Η στέρνα αυτή βρίσκεται βόρειο-άντολικά του Ήγουμενείου της Μπετζάλλας[1] όπου και έφάπτεται μετ' αυτού καταλαμβάνοντας όλόκληρη τήν υπεδάφεια έκταση του κήπου, ένω τό στόμιο αυτής βρίσκεται έντός του κήπου. Η στέρνα αυτή έχει όρθογωνική κάτοψη διαστάσεων (5X8X6M) και είναι λαξευμένη στό βραχώδες υπέδαφος της περιοχής, ένω ή καμαροσκεπαστή όροφή της είναι κατασκευασμένη από άσβεστολίθους και ύδραυλικό κονίαμα. Τήν τεχνική αυτή τήν συναντούμε και στίς στέρνες του Δαυίδ, πού βρίσκονται στην Βηθλεέμ, οι όποιες επίσης είναι κατασκευασμένες μέ τήν ίδια τεχνοτροπία.[2] Έσωτερικά ή στέρνα είναι έπιχρισμένη μέ παχύ στρώμα κουρασανίου πάχους 10εκ. περ., ώστε νά έμποδίζεται ή διαρροή τών ύδάτων. Η στέρνα αυτή είναι άρχαιότατη, ιστορικά δέ, θά πρέπει νά έχει σχέση μέ τίς στέρνες (φρέατα) του Δαυίδ πού βρίσκονται στην Βηθλεέμ. Τό Ήγουμενείο της Μπετζάλλας θά οικοδομηθεϊ μετά τό 1862 (έτος κατασκευής του Ί. Ναού Γενεθλίου της Θεοτόκου στην Μπετζάλλα) στην ιστορική αυτή θέση της έν λόγω στέρνας. Μέ τήν σημερινή διαμόρφωση της όδοϋ περίξ του Ήγουμενείου, μιά μεγάλη βραχώδης μάζα της στέρνας θά έκσκαφεϊ (άφαιρεθεϊ) και στην θέση της θά κατασκευαστεϊ λιθόκτιστος τοίχος ύψους άνω τών 4μ. προκειμένου νά συγκρατηθοϋν οι ύδραυλικές πιέσεις πού προέρχονται από τά ύδατα της στέρνας. Έπειδή τό στόμιο υπερχείλισης της στέρνας είχε καλυφθεϊ από τον έξωτερικό περιμετρικό τοίχο, αυτό είχε σαν συνέπεια νά ανέλθει ή στάθμη τών ύδάτων πολύ ύψηλά έντός της στέρνας, μέ αποτέλεσμα τήν αύξηση τών πιέσεων στά λιθόκτιστα τοιχώματα και τήν δημιουργία κατακόρυφων άνησυχητικών ρηγματώσεων μέ άμεσο κίνδυνο όλικής κατάρρευσης του λιθόκτιστου θόλου της στέρνας. Σήμερα τό Δημαρχείο της Μπετζάλλας, τό όποιο διενεργεϊ στερεωτικές έργασίες σέ συνεργασία μέ τό Πατριαρχείο Ίεροσολύμων στην έν λόγω στέρνα, προέβη στην τμηματική άφαίρεση της ύπάρχουσας ρηγματωμένης λιθοδομής και τήν έπανακατασκευή της από όπλισμένο σκυρόδεμα και λίθους πού άρμόζουν μέ τήν αισθητική του περιβάλλοντος χώρου. Μέ τήν επέμβαση αυτή της άποκατάστασης της στέρνας θά πρέπει νά διακοπεϊ πλέον ή τροφοδοσία της μέ νερό και ό χώρος αυτός νά άξιοποιηθεϊ από τό Πατριαρχείο τόσο άρχαιολογικά όσο και τουριστικά (θρησκευτικό τουρισμό) λόγω της μεγάλης ιστορικής άξίας της”.

[1] Η κατασκευή του Ήγουμενείου άνάγεται μετά τό 1862 επί Πατριαρχίας του Κυρίλλου Β΄(1845-1872) και ήγουμένου Χριστοφόρου μοναχοϋ του Κυρίου Ό

19ος αί. είναι ή περίοδος όπου παρατηρείται μεγάλη έξαρση στην ανέγερση και τήν διακόσμηση ὀρθόδοξων ναῶν στον χῶρο τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, ὅπου οἱ συνθήκες γιά τήν Ὀρθοδοξία ἀλλάζουν και γίνονται εὐνοϊκότερες μετά τήν συνθήκη τῆς Ἀνδριανουπόλεως τό 1829 και ἰδιαίτερα μετά τό Χάτι Σερίφ τοῦ 1839 και τό Χάτι Χουμαγιούν τοῦ 1856, ὅπου φαίνεται ή ἀλλαγὴ στην ἐσωτερική πολιτική τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους, μέ τήν καθιέρωση τῆς ἰσονομίας ὄλων τῶν ὑπηκόων τοῦ. Ἀρχίζει τότε συστηματικότερα ή ανέγερση μεγαλοπρεπῶν ναῶν στην Μ. Ἀσία, Σμύρνη, Κων/πολη, Κύπρο και Μ. Ἀνατολή.

[2] Οἱ στέρνες στην Βηθλεέμ θά σταματήσουν να χρησιμοποιοῦνται γιά πόσιμο νερό μετά τό 1200, ὅταν Σαρακινή γυναίκα ἔπασε μέσα στό φρέαρ και ἐπνίγη· ἔκτοτε τό νερό χρησιμοποιεῖται μόνο γιά ἄρδευση, σύμφωνα μέ τά ὀδοιπορικά τῆς ἐποχῆς. ΠΡΟΣΚΥΝΗΤΑΡΙΟΥ Η ΑΓΙΑ ΒΗΘΛΕΕΜ ΒΕΝΙΑΜΙΝ ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ 1867

II SAMUEL 23, 14-17

Ἐκ τῆς Ἀρχιγραμματείας

Η ΜΝΗΜΗ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΑΡΤΥΡΟΣ ΤΡΥΦΩΝΟΣ ΕΙΣ ΤΟ ΝΕΟΧΩΡΙΟΝ ΤΟΥ ΒΟΣΠΟΡΟΥ

Τήν Δευτέραν, 19^η Ἰανουαρίου/ 1^η Φεβρουαρίου 2021, ἐωρτάσθη εἰς τό Νεοχώριον Βοσπόρου ή μνήμη τοῦ ἁγίου μάρτυρος Τρύφωνος τοῦ Ἀναργύρου.

Ἐπί τῷ ἑορτασμῷ τούτῳ ἀπεστάλη ὑπό τοῦ ἀντιπροσώπου τοῦ Παναγίου Τάφου εἰς Κωνσταντινούπολιν Σεβασμιωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀνθηδῶνος κ. Νεκταρίου εἰς τήν ἱστοσελίδα τοῦ Πατριαρχείου ή ἀναδημοσιευομένη κάτωθι ἀνακοίνωσις τῆς Κοινότητος Νεοχωρίου:

«Μια παλιά νιχωρίτικη παράδοση αναβίωσε, σήμερα, ὕστερα ἀπό αρκετές δεκαετίες, 1 Φεβρουαρίου 2021, καθώς τιμήθηκε στο Μετόχι του Παναγίου Τάφου στο Νεοχώρι του Βοσπόρου η μνήμη του Ἁγίου Μάρτυρος Τρύφωνος του Αναργύρου, εικόνα και ιερό λείψανο του οποιίου φυλάσσονται στον Ι.Ν. Ἁγίου Γεωργίου.

Της πανηγύρεως προεξήρχε ο Επίτροπος του Παναγίου Τάφου στην Πόλη μας, Σεβ. Αρχιεπίσκοπος Ἀνθηδῶνος κ. Νεκτάριος. Μετά τη θεία Λειτουργία, εὐλογήθηκαν οἱ ἄρτοι, διαβάστηκε Τρισάγιο ὑπέρ ἀναπαύσεως παλαιῶν κηπουρῶν τῆς κοινότητος, τα Κόλλυβα του Ἁγίου και καρποί τῆς ἀμπέλου, και εν συνέχεια ο Ἁγιασμός με τις ευχές γιά τήν ἐξάλειψη των φθειρόντων τήν ἀμπελο ζυυφίων.

Παρέστησαν ο Δήμαρχος Σαρίγερ, Εντιμ. κ. Σουκρού Γκεντς με συνεργάτες του, ὅπως τῆ Διευθύντρια Πρασίνου και Περιβάλλοντος του Δήμου μας, Εντιμ. κα Γκιουλτζάν Μπαλτζί ο Πρόεδρος του Ἀγροτικού Επιμελητηρίου Σαρίγερ, Εντιμ. κ. Μπιλγκίν Τσακίρογλου, κηπουροί του Δήμου Σαρίγερ και τῆς κοινότητάς μας, καθώς και πλήθος ἐνοριτῶν, που τίμησαν τῆ μνήμη του Ἁγίου.

Και η παράδοση στην Πόλη των Πόλεων συνεχίζεται αδιάπτωτα.

Χρόνια πολλά! Εκ της Κοινότητας Νεοχωρίου».

Έκ τῆς Ἀρχιγραμματείας

ΤΟ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ ΣΥΜΜΕΤΕΧΕΙ ΕΙΣ ΔΙΗΜΕΡΙΔΑ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἀπό Πέμπτης, 28^{ης} Φεβρουαρίου ἕως Παρασκευῆς 1^{ης} Μαρτίου 2019, ἐπραγματοποιήθη εἰς τό Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος διημερίς μέ θέμα: «Θρησκευτική - Ἐκκλησιαστική διπλωματία στόν 21^ο αἰῶνα» / «Ἀποτύπωση Ἀρχῶν Πολιτικῆς καί προτάσεις χάραξης Στρατηγικῆς γιά τήν ἄσκηση θρησκευτικῆς καί Ἐκκλησιαστικῆς Διπλωματίας».

Εἰς τήν ἐκδήλωσιν ταύτην ἐξεπροσώπησε τό Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων ὁ Πατριαρχικός Ἐπίτροπος ἐν Κωνσταντινουπόλει Σεβασμιώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηδῶνος κ. Νεκτάριος δι' εἰσηγήσεως αὐτοῦ μέ θέμα: «Τό Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων ὡς παράγων σταθερότητος καί διαλόγου εἰς τήν Μέσην Ἀνατολήν», ἐχούσης ὡς ἔπεται:

ΤΟ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ ΩΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΟΣ ΚΑΙ ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΣΤΗΝ ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ

Το Ἑλληνορθόδοξο Πατριαρχεῖο Ἱεροσολύμων, ἡ ἄλλως «Ρωμαίϊκο Πατριαρχεῖο» (Deir Rum), εἶναι μια αδιάσπαστη ιστορική αλυσίδα αγιότητος, μαρτυρίου καί διαρκῶν αγῶνων υπέρ τῆς Ἐκκλησίας του Χριστοῦ καί του χριστεπωνύμου αὐτῆς ποιμνίου, ἀλλά καί τῆς διαφύλαξης τῶν αγίων Προσκυνημάτων, διατηρώντας ταυτόχρονα τόν ἀπό πολλῶν αἰῶνων ρωμαίϊκο χαρακτήρα τους.

Ἡ Ἴδρυσις τῆς Ἐκκλησίας Ἱεροσολύμων ἀνάγεται εἰς αὐτήν τήν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστής καί πρῶτος Ἐπίσκοπος Αὐτῆς ἀνεδείχθη ὁ Ἱερομάρτυς Ἀπόστολος Ἅγιος Ἰάκωβος ὁ Ἀδελφόθεος (†62 μ.Χ.).

Το Πατριαρχεῖο Ἱεροσολύμων δραστηριοποιεῖται στήν περιοχή τῶν Ἁγίων Τόπων, τήν ευρύτερη Μέση Ἀνατολή, ἕως του Περσικοῦ Κόλπου καί τῶν Ἀραβικῶν Ἐμιράτων.

Στήν μακραίωνη ιστορία του τό Πατριαρχεῖο Ἱεροσολύμων γιά πρώτη φορά ευρέθη ὑπό τρεῖς πολιτειακές καί κρατικές δυνάμεις καί ἐξουσίες, τα συμφέροντα τῶν ὁποίων εἶναι ἐκ διαμέτρου ἀντίθετα. Καί αὐτή εἶναι ἡ δυσκολία του Πατριαρχείου ἀλλά καί του Πατριάρχου, διότι ξαφνικά τό Πατριαρχεῖο βρέθηκε στο ἐπίκεντρο πολιτικῶν διενέξεων, καί ὄχι τῶν τοπικῶν καί πολιτικῶν διενέξεων, ἀλλά πολιτικῶν διενέξεων που ἀφοροῦν τήν παγκόσμια κοινότητα.

Η παρουσία του στην Αγία Γή είναι ένα καθημερινό θαύμα, διότι τόσο ο Μακαριώτατος όσο και η Αγιοταφίτικη Αδελφότητα εμπορούνται από καθαρό εκκλησιαστικό φρόνημα, επικαλούμενοι πάντοτε την βοήθεια του Θεού, και συγκεκριμένα του Ενσαρκωμένου Λόγου του Θεού.

Η ιστορική κληρονομιά του Πατριαρχείου, οι ισχυρές θεολογικές και πολιτισμικές του καταβολές, και η εμπειρία της συμβιώσεώς του με άλλες θρησκείες το καθιστά όχι μόνον αξιοπρόσεκτο, αλλά και δύναμη αποφασιστικής σπουδαιότητας στις διορθόδοξες εξελίξεις, στους διαθρησκευτικούς διαλόγους, αλλά και σε κάθε ειρηνευτική προσπάθεια στην Μέση Ανατολή.

Το Ιδρυμένο από την Αγία Ελένη Τάγμα των Σπουδαίων, εξέλιξη του οποίου είναι σήμερα η Αγιοταφίτικη Αδελφότητα, έχει επωμισθεί την προστασία, την συντήρηση και την διακονία των Παναγίων Προσκυνημάτων, αλλά και την διαποίμανση του λογικού του ποιμνίου, μέσω της θρησκευτικής, κοινωνικής, μορφωτικής και φιλανθρωπικής δραστηριότητας.

Η μεγάλη όμως πρόκληση του Πατριαρχείου είναι η συνύπαρξή του με τον εβραϊκό και αραβικό κόσμο, και η αποστολή και ο ρόλος αυτού ως παράγοντος ισορροπίας, λαμβάνοντας υπ' όψιν ότι η Ιερουσαλήμ είναι πόλις καθεαυτή θρησκευτική, άρρηκτα συνδεδεμένη με την Ιερή Ιστορία του Χριστιανισμού, αλλά και των άλλων δύο μονοθεϊστικών θρησκειών, του Ιουδαϊσμού και του Ισλάμ.

Και εδώ αναδεικνύεται η πραγματική διάσταση τόσο του ρόλου του Πατριαρχείου και του Πατριάρχου, όσο και των ηγετών των άλλων δύο μονοθεϊστικών θρησκειών για την επικράτηση της ειρήνης στην περιοχή. Οι θρησκείες διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στον τομέα αυτό.

Το πρόβλημα της διεθνούς διπλωματίας, αλλά και των πολιτικών είναι ότι επειδή δεν κατέχουν εις βάθος τα θέματα της θρησκείας, προσπαθούν να παραθεωρήσουν τον ρόλο που διαδραματίζει η θρησκεία σε παγκόσμια κλίμακα.

Δειλά-δειλά όμως αναγνωρίζουν ότι όπου σημειώνονται διενέξεις πολιτικής φύσεως στις περισσότερες των περιπτώσεων οι αιτίες είναι καθαρά θρησκευτικές, παρ' όλο που προσπαθούν να τονίζουν περισσότερο το πολιτικό η εθνικό μέρος.

Δυστυχώς οι κατά τα τελευταία έτη πολεμικές συρράξεις στην περιοχή της Μέσης Ανατολής και τα παρεπόμενα προβλήματα οδήγησαν στην ακόμη μεγαλύτερη μείωση του χριστιανικού πληθυσμού, αλλά παρ' όλα αυτά, η Σιωνίτις Εκκλησία δεν εγκαταλείπει την αποστολή της καθοδηγώντας το λογικό της ποιμνίο αλλά και διατηρώντας τον λειτουργικό χαρακτήρα των Προσκυνημάτων, στα οποία ψυχές που αναζητούν την αλήθεια, τόσο των εντοπίων όσο και των προσκυνητών, βρίσκουν τον Καλό τους Ποιμένα, εκεί όπου Αυτός δια του Σταυρού και της Αναστάσεώς Του, «Σωτηρίαν είργάσατο έν μέσω τῆς γῆς».

Πέραν του καθαρά θρησκευτικού πνευματικού του ρόλου, το Πατριαρχείο έχει επενδύσει στον τομέα της Παιδείας και της Κοινωνικής Πρόνοιας. Είναι γεγονός ιστορικά εξακριβωμένο ότι τα πρώτα σχολεία και νοσοκομεία ιδρύθηκαν από αυτό, και σήμερα διατηρεί σχολεία εντός του Κράτους του Ισραήλ, στην Παλαιστινιακή Αυτονομία και στην Ιορδανία.

Μέσω της Παιδείας συμβάλλει ακριβώς στην συνύπαρξη των θρησκευτικών

οντοτήτων, αλλά και στην εκτόνωση του θρησκευτικού φανατισμού, δεδομένου ότι οι χριστιανοί είναι μειονότητα στο χώρο της Αγίας Γής αλλά και στην ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής.

Ως εκ τούτου, τα σχολεία του Πατριαρχείου ιδιαίτερος φιλοξενούν, κατά το πλείστον, μαθητές, οι οποίοι δεν είναι ορθόδοξοι χριστιανοί, αλλά ετέρων θρησκευμάτων. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να συμβάλλει στην αλληλογνωριμία αφ' ενός μεν των προσώπων αφ' ετέρου δε στην αλληλογνωριμία των θρησκευτικών πεποιθήσεων και συμβόλων ενός εκάστου.

Και αυτό βέβαια αναγνωρίζεται από όλους, δεδομένου ότι το Πατριαρχείο έχει μια ιδιαίτερη σχέση με τον Αραβικό Ισλαμικό κόσμο, και σε πολλές περιπτώσεις λειτουργεί ως γέφυρα μεταξύ Δύσης και Ανατολής.

Παράλληλα το Πατριαρχείο Ιεροσολύμων με πολλούς κόπους και θυσίες διατηρεί στον Λόφο της Σιών την Πατριαρχική Σχολή Σιών, Εκκλησιαστικό Γυμνάσιο Λύκειο, στο οποίο φοιτούν μαθητές, πολλοί εκ των οποίων μετά την αποφοίτησή τους παραμένουν στην Αγία Γή, και το οποίο λειτουργεί ως φυτώριο στελεχών της Αγιοταφίτικης Αδελφότητας. Δυστυχώς, λόγω της ιδιαίτερης κατάστασης που επικρατεί ο αριθμός των μαθητών είναι μικρός και θα ήταν ευχής έργο να αυξηθεί.

Επίσης καταβάλλονται μεγάλες προσπάθειες για την επαναλειτουργία της θεολογικής Σχολής του Τιμίου Σταυρού, ενός εκ των αρχαιοτέρων Ελληνικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων στο εξωτερικό, από την οποία απεφοίτησαν σπουδαίοι θεολόγοι λαϊκοί αλλά και κληρικοί, οι οποίοι διακόνησαν στις Ορθόδοξες Εκκλησίες της Ανατολής.

Ο Μακαριώτατος Πατριάρχης Ιεροσολύμων κύριος κύριος Θεόφιλος ο Γ', κατά την διάρκεια του Ιου Διεθνούς Συνεδρίου της Μη Κυβερνητικής Οργάνωσης «Ρωμισύνη», η οποία ιδρύθηκε από το Πατριαρχείο Ιεροσολύμων, υπογράμμισε ότι ο σκοπός της ΜΚΟ είναι η ανάδειξη της εν Χριστώ Κοινωνίας ημών των Ελληνοφώνων μετά των Αραβοφώνων Ρωμαιορθόδοξων Χριστιανών αφ' ενός, και των λοιπών Ορθόδοξων Χριστιανών αφ' ετέρου. Άλλωστε αυτός είναι ένας από τους κυριώτερους στόχους, που ο Μακαριώτατος έθεσε από την έναρξη της εξασκήσεως των ποιμαντικών Του καθηκόντων.

Κατά την διάρκεια της ομιλίας του επίσης, επεσήμανε ότι «η ιδιάζουσα θέση του Πατριαρχείου Ιεροσολύμων, του τελούντος υπό τας πολιτειακάς αρχάς και εξουσίας, δηλονότι του Κράτους του Ισραήλ, της Παλαιστινιακής Αυτονομίας και του Χασιμιτικού Βασιλείου της Ιορδανίας, ως και του Πριγκηπάτου του Κατάρ, καθιστά την ab antiquo αναγνωρισθείσα θεσμική αυτού θρησκευτική και Εκκλησιαστική Εγκαθίδρυση εξόχως σημαντική τόσο δια την ενότητα των Ορθόδοξων Εκκλησιών όσον και δια την συνύπαρξη των ομόρων λαών στην περιοχή της δικαιοδοσίας του».

Δίδοντας μεγάλη βαρύτητα στον εξέχοντα ρόλο, τον οποίο δύναται να διαδραματίσει η θρησκεία γενικώς και κατά συνέπεια το Πατριαρχείο Ιεροσολύμων, λόγω της ιδιαίτερης θρησκευτικής σημασίας των Ιεροσολύμων ως ιεράς πόλης για τους Ιουδαίους, τους Χριστιανούς και τους Μουσουλμάνους προσεκλήθη και ο Μακαριώτατος Πατριάρχης Ιεροσολύμων, σε Συνέδριο για τις σχέσεις του Αμερικανικού και Ισλαμικού κόσμου στην Ντόχα του Κατάρ, τον

Φεβρουάριο του 2010. Στις εργασίες του τμήματος θρησκευτικών αρχηγών ο Μ. Π. Ι. κύριος κύριος θεόφιλος τόνισε την στενή σχέση θρησκείας και πολιτικής εντός του πολιτισμικού πλαισίου των ισλαμικών χωρών, ιδιαιτέρως των χωρών της Μέσης Ανατολής.

Έχοντας συναίσθηση της τεράστιας ευθύνης τους αλλά και της αποστολής τους στην Μέση Ανατολή, οι Προκαθήμενοι των Ορθοδόξων Εκκλησιών της περιοχής και ο Αρχιεπίσκοπος Κύπρου επανερργοποίησαν το Συμβούλιο των Εκκλησιών της Μέσης Ανατολής συνεργαζόμενοι για την παροχή στήριξης στους χειμαζομένους χριστιανούς της περιοχής, αλλά και κάθε είδους πνευματικής ανακούφισης και στηριγμού στο πολιτικοθρησκευτικό δράμα που εξελίσσεται εδώ και χρόνια στην πιο θερμή περιοχή του κόσμου.

Επίσης, εκτιμώντας τον σπουδαίο ρόλο που διαδραματίζει το Πατριαρχείο Ιεροσολύμων στον Μουσουλμανικό κόσμο ο νυν πρόεδρος της Τουρκικής Δημοκρατίας Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν, προσκάλεσε τον Μακαριώτατο Πατριάρχη Ιεροσολύμων κύριο κύριο θεόφιλο τον Γ΄ ως ομιλητή σε Διεθνές Συνέδριο με θέμα «Η Αραβική Άνοιξη και η ειρήνη στη Μέση Ανατολή – Μουσουλμανικές και Χριστιανικές προοπτικές» τον Σεπτέμβριο του έτους 2012 στην Κωνσταντινούπολη.

Σε πολύ αδρές γραμμές, λόγω του περιορισμένου χρόνου προσπάθησα να παρουσιάσω την σπουδαιότητα της παρουσίας και αποστολής του Παλαιφάτου Πατριαρχείου Ιεροσολύμων στην Μέση Ανατολή και ελπίζοντας ότι αμυδρό φώς φώτισε το μεγάλο του έργο ανά τους αιώνες.

Τελειώνοντας, θα ήθελα εκ μέρους του Μακαριωτάτου μου Πατρός και Πατριάρχου κ.κ. Θεοφίλου αλλά και της Αγιοταφίτικης Αδελφότητας να ευχαριστήσω, για το ανύστακτο ενδιαφέρον της Ελλάδας όλα αυτά τα χρόνια προς το Πατριαρχείο Ιεροσολύμων με κάθε δυνατό τρόπο, και που αποκορύφωμα αυτού του ενδιαφέροντος ήταν η πολύτιμη βοήθεια της Ελληνικής Πολιτείας στην αποκατάσταση του Ιερού Κουβουκλίου του Παναγίου Τάφου.

Την ίδια στιγμή όμως και η Ελλάδα κατανοεί ότι το Πατριαρχείο Ιεροσολύμων είναι ένα προπύργιο και μια πνευματική της προέκταση στην πιο ευαίσθητη περιοχή του πλανήτη.

Τελειώνοντας την μικρή αυτή εισήγηση μου, δεν θα ήταν καλύτερος επίλογος η αναφορά σε διατυπώσεις του Μακαριωτάτου Πατριάρχου Ιεροσολύμων κυρίου κυρίου Θεοφίλου του Γ΄ στην συνάντηση των Προκαθημένων των Ορθοδόξων Εκκλησιών της Μέσης Ανατολής.

« Σήμερα έχει γίνει αντιληπτή από όλους, πολιτικούς διπλωμάτες κ.α., η σημασία και ο ρόλος της θρησκευτικής ηγεσίας στην ειρηνική συνύπαρξη των ανθρώπων. Για τον λόγο αυτό, όλοι οι θρησκευτικοί ηγέτες καλούνται να συμμετάσχουν σε οποιεσδήποτε διαπραγματεύσεις η διαλόγους. Η συμβολή τους δηλαδή είναι απαραίτητη και μη σας φανεί παράξενο αν εις βάθος χρόνου δείτε να καταφεύγουν οι πολιτικές και διεθνείς αρχές στις θρησκευτικές ηγεσίες προκειμένου να βρεθεί λύση όσον αφορά το θέμα των Ιεροσολύμων.

Εφ'όσον βρεθεί λύση στο θέμα των Ιεροσολύμων, τότε πλέον θα λυθούν όλα τα προβλήματα και περιφερειακώς αλλά και παγκοσμίως, διότι όλη η παγκόσμια κρίση έχει ως αφετηρία τα Ιεροσόλυμα. Αν λοιπόν είναι δυνατόν να επικρατήσει κάποτε

παγκόσμια ειρήνη, πάλι θα εξαρτηθεί από τα Ιεροσόλυμα».

Έκ τῆς Ἀρχιγραμματείας

ΤΡΙΑ ΑΡΘΡΑ ΤΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ Κ. ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ ΤΣΙΤΣΙΓΚΟΥ.

Ἡ ιστοσελίς τοῦ Πατριαρχείου ἀναρτᾷ ἀπό σήμερον 12^{ης} /25^{ης} Ἀπριλίου 2017 τρία ἄρθρα τοῦ καθηγητοῦ τῆς θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καί συνεργάτου τοῦ Πατριαρχείου εἰς τό Πανεπιστήμιον εἰς τήν ἔκδοσιν τοῦ περιοδικοῦ Νέα Σιών ὑπό τόν τίτλον:

1. "Ἡ κοσμική νύχτα καί ο πνευματικός νυσταγμός"

<https://www.scribd.com/document/58906631/>

2. "Ἀλληλουάριον".

<https://www.scribd.com/doc/58561939/>

3. "Ἐξηγόρασας ἡμάς".

<https://www.scribd.com/doc/58562166/>

Έκ τῆς Ἀρχιγραμματείας

Ο Ι. ΝΑΟΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΣΤΟ ΜΠΟΥΡΓΚΙΝ (ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗ), ΕΝΘΑ ΚΑΙ ΤΟ ΘΑΥΜΑ ΤΗΣ ΘΕΡΑΠΕΙΑΣ ΤΩΝ 10 ΛΕΠΡΩΝ.

Ἰπό τοῦ ἀρχιτέκτονος κ. Θεοδοσίου Μητροπούλου.

Γενικά στοιχεία

Ο σημερινός Ι.Ν. του Αγίου Γεωργίου στο Bourkin[1] της Παλαιστίνης, στην επαρχία Genin (Τζινίν, αρχαία Γινέα), βρίσκεται έξωθεν της ομώνυμου πόλης και έχει οικοδομηθεί στα χρόνια της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας πάνω στο βραχώδες πρηνές του αρχαίου δρόμου που οδηγούσε στην Ιερουσαλήμ. Για το λόγο αυτό, οι

τεχνικοί της εποχής θα κατασκευάσουν στην περίμετρο της Μονής ένα λιθόκτιστο ισχυρό τοίχο αντιστήριξης, όπου στην βόρεια πλευρά του θα έχει ύψος περίπου 8m. Στην συνέχεια ο εσωτερικός χώρος θα μπαζωθεί μέχρι το ύψος του σημερινού δαπέδου της εκκλησίας, επιτρέποντας έτσι την εύκολη πρόσβαση από τα βόρεια, όπου υπάρχει σήμερα και η κεντρική πόρτα εισόδου στο προαύλιο της Μονής, (βλ. εικόνα 9). Για την καινοτόμο κατασκευή του περιμετρικού τοίχου αντιστήριξης φαίνεται ότι εργάστηκαν Οθωμανοί τεχνίτες της Αυτοκρατορίας, ειδικοί σε οχυρωματικά έργα. Απόδειξη αυτού αποτελούν όχι μόνο η δομή της κατασκευής, αλλά και ο τρόπος κατασκευής των τρίβηλων λοξότμητων παραθύρων (πολεμίστρες), που βρίσκονται στην εξωτερική περίμετρο και που είναι χαρακτηριστικός της Οθωμανικής οχυρωματικής αρχιτεκτονικής (πιθανότατα για την προστασία του ναού από εχθρικές επιδρομές), (βλ. εικόνα 4). Ο ναός αυτός του 16ου αι. θα πρέπει να κτίστηκε πάνω στα ερείπια αρχαιότερου ναού, γεγονός που επαληθεύεται από την παρουσία πολλών αρχαιολογικών ευρημάτων, κτερισμάτων και εκκλησιαστικών αντικειμένων που χρησιμοποιήθηκαν σε διάφορες εποχές στο χώρο αυτόν, (βλ. εικ. 11, 12).

Ο αρχαιότερος ναός θα πρέπει να είχε καταστραφεί από τον φοβερό σεισμό του 1546, που είχε προκαλέσει μεγάλες ζημιές σε ολόκληρη την Παλαιστίνη.[2]

Την περίοδο αυτή ο σουλτάνος Σουλεϊμάν Α' με το υλικό των κατεστραμμένων μνημείων της Ιερουσαλήμ θα επιδιορθώσει τα τείχη των Ιεροσολύμων. Η παρουσία, λοιπόν, ειδικευμένων Οθωμανών τεχνιτών σε οχυρωματικά έργα ήταν αναγκαία. Την περίοδο αυτή, λοιπόν, θα εκδοθούν πολλά φερμάνια για τις επισκευές των μοναστηριών και εκκλησιών της Παλαιστίνης. Η εκκλησία του Μπουργκίν, όπως προκύπτει από την μελέτη των φερμανίων υπήγετο διοικητικά στην Αρχιεπισκοπή του Κάρακ της Ιορδανίας (Αρχιεπίσκοπος Μελέτιος), ο οποίος θα αγοράσει τον χώρο όπου βρίσκεται ο σημερινός ναός έναντι 4.300 λιρών Τουρκίας, (βλ. εικ. 10). Ο χώρος, όπου βρίσκεται σήμερα ο ναός έχει μεγάλη θρησκευτική και ιστορική αξία, για το λόγο που εδώ έλαβε χώρα η ίαση των 10 λεπρών από τον Κυριο Ημών Ιησού Χριστόν, όπως μας αναφέρει ο Ευαγγελιστής Λουκάς (Λουκ.ιζ'12-19).[3] & (βλ. εικ. 2).

Στον ναό αυτό ενσωματώνεται στη βόρεια όψη του ένα αρχαίο **Λαζαρέτο** ή **Λαζάρειο** (κατοικία λεπρών που ήταν σε χρήση τον 1^ο αι. μ.Χ.)[4]. (& βλ. εικ. 3).

Ο κυρίως ναός έχει κάτοψη ορθογωνική διαστάσεων 13 X 5,5m. περίπου και είναι κατασκευασμένος με την χρήση δύο μεγάλων σταυροθολίων.

Στο ανατολικό σταυροθόλιο υπάρχει ένα λιθόκτιστο εικονοστάσιο, ενώ, λόγω περιορισμένου χώρου, η αφίδα του ιερού είναι εγγεγραμμένη μέσα στο ανατολικό τοίχο του ναού. Εντυπωσιάζει το λιτό λίθινο εικονοστάσιο που είναι κατασκευασμένο από τοπικό μαλακό ασβεστόλιθο. Ξεχωρίζει το τόξο και ο διάκοσμος της Ωραίας Πύλης σε σχέση με τις πλάγιες πόρτες, για τον λόγο που είναι αυτό πλούσια διακοσμημένο τόσο στην όψη του, με ανάγλυφα γεωμετρικά σχήματα, όσο και στο εσωράχιο, που είναι φιλοτεχνημένο με την χαρακτηριστική τεχνοτροπία που χρησιμοποιείται κατά τους βυζαντινούς χρόνους, την περίοδο των Μαμελούκων και της πρώιμης Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Η τεχνοτροπία αυτή είναι γνώριμη στις επαρχίες της Συρίας και της ανατολικής Τουρκίας (Mardin), όπου οι πολιτιστικές και θρησκευτικές επιδράσεις των περιοχών αυτών είναι

πολύ ισχυρές και έχουν επηρεάσει άμεσα και την περιοχή αυτή της Παλαιστίνης, (βλ. εικ. 6).

2- Το Λαζαρέτο

Πρόκειται περί σπηλαίου διαστάσεων περίπου 7.5m. x 5m. x 2,5m., που είναι λαξευμένο στο βραχώδες πρανές του δρόμου, που περνά στα βόρεια της πόλης του Μπουργκίν προς το Ζενίν / (αρχαία Γινέα) και που οδηγούσε κατά την αρχαιότητα στην Ιερουσαλήμ.[5] Η πόλις του Μπουργκίν υπήρξε ο ενδιαμέσος σταθμός του Κυρίου μας κατά τις μετακινήσεις του μεταξύ Ναζαρέτ και Ιερουσαλήμ. Το σπήλαιο αυτό σήμερα είναι άριστα διατηρημένο και φαίνεται ότι κατασκευάστηκε στην αρχαιότητα, προκειμένου να εξυπηρετήσει ασθενείς που είχαν προσβληθεί από την φοβερή ασθένεια της λέπρας. [6]

Στο βόρειο τμήμα του σπηλαίου υπάρχει ένα υπερμέγεθες θύρωμα πλάτους περίπου 4m., που είναι λαξευμένο στον βράχο. Το ογκώδες υπέρθυρο του θυρώματος είναι λοξότμητα λαξευμένο κατά 45° γωνία, ώστε να διευκολύνεται ο αερισμός και ο φωτισμός του εσωτερικού του σπηλαίου, στοιχείων που ήταν απαραίτητα για την ανακούφιση και την θεραπεία των ασθενών.

Το λαζαρέτο αυτό από τους πρωτοχριστιανικούς χρόνους απετέλεσε τόπο λατρευτικό, όπως αποδεικνύεται από τα πολλά θρησκευτικά ευρήματα που βρέθηκαν στην περιοχή.

Στην οροφή του σπηλαίου προς τα δυτικά υπάρχει κυκλικό άνοιγμα, διαμέτρου περίπου 50 cm., που εξυπηρετούσε για την επικοινωνία και την τροφοδοσία των ασθενών με τρόφιμα από τον έξω κόσμο. Από την οπή αυτή ήταν εφικτή η προμήθεια των ενοίκων σε τροφή και φάρμακα και σε μιά υποτυπώδη επικοινωνία. Από τον τρόπο λάξευσης του σπηλαίου έχουμε την πληροφόρηση ότι η κατασκευή του ξεκίνησε από την βόρεια πλευρά με την εκσκαφή του μαλακού βράχου. Η κατασκευή του λαζαρέτου έγινε σε δύο φάσεις. Στην πρώτη φάση προηγήθηκε η κατασκευή της στέρνας ύδατος με το κυκλικό στόμιο, που θα κατασκευαστεί πολύ κοντά στο βραχώδες πρανές του δρόμου. Επάνω στην απόληξη του στομίου θα τοποθετηθεί βάση κίονα, η οποία στην συνέχεια θα διατηρηθεί στο κέντρο σε διάμετρο όσο και το κυκλικό στόμιο. Η τεχνική αυτή είναι συνήθης στην περιοχή, για το λόγο που το μάρμαρο σαν υλικό αντέχει περισσότερο στις συνεχείς τριβές που προκαλεί το σχοινί του κάδου, παρά ο μαλακός ασβεστόλιθος της στέρνας, δηλ. πρόκειται περί τεχνικής ενίσχυσης του στομίου έναντι των τριβών, (βλ. εικ. 14).

Σε δεύτερη φάση γίνεται η διεύρυνση της στέρνας αυτής προς τα ανατολικά και προς τα βόρεια, όπου εδώ θα κατασκευαστεί και το υπερμέγεθες υπέρθυρο. Στο δάπεδο του Λαζαρέτου βρέθηκαν κατά την διάρκεια των αναστηλωτικών εργασιών, 3 λαξευτοί τάφοι του 17^{ου} αι. , που ανήκαν πιθανότατα σε ιερείς του ναού. Μαζί με τους νεκρούς βρέθηκαν υπολείμματα από θρησκευτικά βιβλία στην αραβική, ξύλινοι φορητοί σταυροί του 15^{ου}αι., ελαιοδόχοι, μεταλλικές πόρπες αμφίων, εγκόλπια, διάφορα εκκλησιαστικά αντικείμενα, κλπ.

Πρόκειται λοιπόν για μετατροπή μιας αρχαίας στέρνας νερού απιοειδούς μορφής σε λαζαρέτο. Το σπήλαιο λοιπόν αυτό είναι πράγματι ένα αρχαίο σπάνιο Λαζαρέτο που μας δίνει άριστη πληροφόρηση σχετικά με την αρχιτεκτονική και την λειτουργία των αρχαίων λεπροκομείων στην περιοχή της Παλαιστίνης.

Ἐκ τοῦ ἀρχιτεκτονικοῦ γραφείου τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

[1] Αρχαιότερη ονομασία Barass (λεπρός) μετονομάσθη σε Barssen (λεπροί). Σήμερα η πόλις αριθμοί 5.000 κατοίκους, εκ των οποίων 100 μόνο είναι Χριστιανοί. Είναι η πόλις όπου ο Κύριος θα συναντήσει τους 10 λεπρούς.

[2] Στην εσωτερική αψίδα και πάνω στο κλειδί της εξωτερικής εισόδου της Μονής υπάρχει λαξευμένο ηλιακό σύμβολο (ηλιακή σβάστικα), (βλ. εικ. 13). Το σύμβολο αυτό (Girdar) προέρχεται από την Τουρκία (στα τουρκικά σημαίνει-δίη), πιστεύεται δε ότι αναπαριστά τον ήλιο με τις τέσσερις διευθύνσεις των ανέμων όπου συναντούν τα αντίστοιχα πνεύματα καθώς και τις τεσσερις εποχές του χρόνου. Συμβολίζει επίσης την φωτιά με τον ήλιο, σύμβολα με αρχική προέλευση την Ασία. Η ηλιακή σβάστικα συμβολίζει το δότη ή τον ευεργέτη, που προσφέρει πρόθυμα, επίσης συμβολίζει τις τέσσερις εποχές του χρόνου. Σήμερα αυτό μπορεί ακόμα να το συναντήσει κανείς σε όλη την Ασία ως ένα σύμβολο της καλής τύχης. Στο Νεπάλ, για παράδειγμα, συναντάται όχι μόνο σε θρησκευτικά μνημεία, αλλά και σε πύλες, σε σφυρήλατο σίδηρο, πάνω από τις πόρτες, κεντημένο στα ρούχα, τσάντες και ζώνες, και ως ένα λογότυπο. "It is still a religious symbol in hinduism, buddism and many ethnic. The Holy & Good Luck Symbol of Hindus". Το 457, 458, 500, 525 (επί Ιουστίνου), 526, 528- 565, 583 (επί Ιουστινιανού) καταστρέφονται πολλές πόλεις και συγκεκριμένα οι: Αχαΐα, Βοιωτία, Αντιόχεια, Λαοδίκεια, Σιδώνα, Βηρυτός, Τρίπολις, το βόρειο τμήμα της Παλαιστίνης. Το 1098 και το 1113 νέοι σεισμοί θα μεταβάλουν σε ερείπια την Παλαιστίνη και την Συρία, δεδομένου ότι η διάρκεια των σεισμών ήταν πολύ μεγάλη (5 μήνες).

Σημαντική είναι η συμβολή στην μελέτη των σεισμών αυτών από τον Έλληνα Μαθηματικό καθ. Γ. Λ. Αρβανιτάκη (1899), του οποίου η έρευνα («Συμβολή εις την μελέτην των σεισμών Συρίας και Παλαιστίνης») είναι βασισμένη στις μελέτες διακεκριμένων επιστημόνων της εποχής του όπως οι Dr. Max Blanckenhorn, Kitto, Stanley, Sauley, Lortet, Chichester Hart κ.ά.

[3] "...Καί εισερχομένου αὐτοῦ εἶς τινὰ κώμην ἀπήνητησαν αὐτῷ δέκα λεπροὶ ἄνδρες, οἳ ἔστησαν πόρρωθεν, καὶ αὐτοὶ ἦσαν φωνὴν λέγοντες· Ἰησοῦ ἐπιστάτα, ἐλέησον ἡμᾶς καὶ ἰδὼν εἶπεν αὐτοῖς· πορευθέντες ἐπιδείξατε ἑαυτοὺς τοῖς ἱερεῦσι. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὑπάγειν αὐτοὺς ἐκαθαρίσθησαν. εἶς δὲ ἐξ αὐτῶν, ἰδὼν ὅτι ἰάθη, ὑπέστρεψε μετὰ φωνῆς μεγάλης δοξάζων τὸν θεόν, καὶ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ εὐχαριστῶν αὐτῷ· καὶ αὐτὸς ἦν Σαμαρείτης. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· οὐχὶ οἱ δέκα ἐκαθαρίσθησαν; οἱ δὲ ἐννέα ποῦ; οὐχ εὐρέθησαν ὑποστρέψαντες δοῦναι δόξαν τῷ θεῷ εἰ μὴ ὁ ἄλλογενὴς οὗτος; καὶ εἶπεν αὐτῷ· ἀναστὰς πορεύου· ἡ πίστις σου σέσωκέ σε".

Μετάφραση τῆς εὐαγγελικῆς περικοπῆς:

Ἐκεῖνον τὸν καιρὸν, καθὼς ἔμπαινε ὁ Ἰησοῦς σ' ἓνα χωριό, τὸν συνήνητησαν δέκα ἄνδρες λεπροί, οἱ ὁποῖοι ἐστάθηκαν λίγο μακρυνά, καὶ τοῦ φώναζαν: «Ἰησοῦ, Διδάσκαλε, ἐλέησέ μας». Ὄταν τοὺς εἶδε, τοὺς εἶπε, «Πηγαίνετε νὰ δείξετε τὸν

ἐαυτὸν σὰς εἰς τοὺς ἱερεῖς», καὶ ἐν ᾧ ἐπήγαιναν, ἐκαθαρίσθησαν. Ἐνας ἀπὸ αὐτούς, ὅταν εἶδε ὅτι ἐθεραπεύθηκε, ἐπέστρεψε δοξάζων τὸν θεὸν μὲ δυνατὴν φωνὴν καὶ ἔπεσε μὲ τὸ πρόσωπον εἰς τὰ πόδια τοῦ Ἰησοῦ καὶ τὸν εὐχαριστοῦσε. Καὶ αὐτὸς ἦτο Σαμαρείτης. Τότε εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, «Δὲν ἐκαθαρίσθησαν καὶ οἱ δέκα; Οἱ ἄλλοι ἐννέα ποῦ εἶναι; Κανεὶς δὲν εὐρέθηκε νὰ ἐπιστρέψῃ διὰ νὰ δοξάσῃ τὸν θεὸν παρὰ αὐτὸς ὁ ἄλλοεθνής. Καὶ εἶπε εἰς αὐτόν, «Σήκω ἐπάνω καὶ πήγαινε. Ἡ πίστις σου σέ ἔσωσε».

Ἡ λέπρα καὶ ἡ ἁμαρτία.

Ὁ εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς μᾶς περιγράφει τὴν θαυμαστὴ ἴαση δέκα λεπρῶν, τὴν ὁποία ἐπετέλεσε ὁ Κύριος, καθὼς πορευόταν στὴν Ἱερουσαλήμ. Οἱ δέκα λεπροὶ δὲν πλησίασαν, ἀλλὰ στάθηκαν μακριὰ ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ καὶ ζητοῦσαν νὰ τοὺς ἐλεήσῃ.

Αὐτὸ καὶ ἔκαναν ἐπειδὴ, σύμφωνα μὲ τὸ μωσαϊκὸ Νόμο, ἦταν ἀκάθαρτοι, καὶ ὁποῖος τοὺς πλησίαζε γινόταν καὶ αὐτὸς ἀκάθαρτος. Ἀλλὰ καὶ ὁ Κύριος Ἰησοῦς, σεβόμενος τὸ μωσαϊκὸ Νόμο, τοὺς στέλνει, γιὰ νὰ δείξουν τοὺς ἑαυτοὺς τοὺς στοὺς ἱερεῖς, ἐπειδὴ οἱ ἱερεῖς ἦταν αὐτοὶ ποὺ ἀποφαίνονταν γιὰ τὸ ἂν ἕνας λεπρὸς θεραπεύτηκε καὶ ἔπαυσε πλέον νὰ εἶναι νομικὰ ἀκάθαρτος. Καὶ πράγματι, καθὼς οἱ λεπροὶ πορεύονταν πρὸς τοὺς ἱερεῖς, καθαρίσθησαν.

[4] Πολλοὶ ἅγιοι τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Εκκλησίας, με προεξέχοντα τὸν Ἅγιο Φραγκίσκο τῆς Ασίζης, ἐδειξαν εἰδικὸ ἐνδιαφέρον καὶ μέριμνα στὴν φροντίδα τῶν λεπρῶν. Ὁ Λάζαρος τῆς Καινῆς Διαθήκης (ὄχι ὁ ἀδελφὸς τῆς Μάρθας ποὺ ἀναστήθηκε ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ, ἀλλὰ ὁ ζητιάνος ποὺ γεμάτος πληγὲς ζητιάνευε στὴν πόρτα τοῦ κακοῦ πλουσίου), θὰ ἀναδειχθεῖ σε Ἅγιο προστάτη τῶν λεπρῶν (Saint Lazare). Οἱ λεπροὶ τῆς Ρώμης ἀπὸ τὸν 7ο αἰῶνα θὰ στοιβαχτοῦν σε εἰδικὰ καταλύματα, ποὺ θὰ πάρουν τὸ ὄνομα τοῦ προστάτη τους Ἁγίου- (λαζαρέτα).

Ὅποῖος λάμβανε τὴν ἀσθένεια τῆς λέπρας, ἀπομακρυνόταν ἀπὸ τὴν οἰκογενεῖα του, τοὺς φίλους του, τοὺς γνωστοὺς του καὶ περιοριζόταν σε χῶρο ἔξω ἀπὸ τὴν πόλη ποὺ κατοικοῦσε ἀπομακρυσμένος καὶ ἀποκομμένος ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Ἦταν δηλαδὴ κοινωνικὰ στιγματισμένος. Τὸ μέτρο αὐτὸ εἶχε θεσπιστεῖ μὲ νομικὲς διατάξεις καὶ αποτελοῦσε μέτρο πρόληψης, γιὰ νὰ μὴν μεταδίδεται ἡ ἀσθένεια. Τὸ μέτρο αὐτὸ τὸ συναντάμε στὴν Παλαιὰ Διαθήκη «πάσας τὰς ἡμέρας, ὅσας ἔαν ἢ ἐπ' αὐτὸν ἢ ἀφή, ἀκάθαρτος ὢν ἀκάθαρτος ἔσται, κεχωρισμένος καθήσεται, ἔξω τῆς παρεμβολῆς αὐτοῦ ἔσται ἢ διατριβή», (Λευ.13,46). Δηλαδή, ὅσο καιρὸ διαρκεῖ ἡ ἀρρώστια του, θὰ θεωρεῖται ἀκάθαρτος καὶ θὰ ζεῖ μακριὰ ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Ἡ κατοικία του θὰ εἶναι ἔξω ἀπὸ τὸ χῶρο διαμονῆς τῶν υπολοίπων. Υπῆρχαν βέβαια καὶ οἱ προκαταλήψεις ποὺ θεωροῦσαν τοὺς λεπρούς, ἀμαρτωλοὺς. Ἡ λέπρα δηλαδὴ ἐκλαμβανόταν ὡς θεία τιμωρία ἐνεκα τῶν ἁμαρτιῶν τῶν ἀνθρώπων.

[5] Δωροθέου Δουκάκη «ΑΓΙΑ ΣΙΩΝ», περιγραφή ἀπάντων τῶν ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γῆ σεβασμίων καὶ ἱερῶν προσκυνημάτων.

Κοιλὰς Ἰεζεκιήλ

Ἡ κοιλὰς αὕτη ὠνομάσθη οὕτως ἀπὸ τῆς πόλεως Ἰεζραὲλ, κειμένης παρὰ τοὺς πρόποδας τῶν ὀρέων Γελβουέ. Τὸ μῆκος αὐτῆς εἶνε πρὸς τὰς δώδεκα λεύγας, τὸ δὲ πλάτος περὶ τὰς πέντε. Ἡ κοιλὰς αὕτη εἶνε ἱστορικωτάτη, διότι πολλὰ ἐν αὐτῇ συνετελέσθησαν, ἅπερ ἡ Ἁγία Γραφή ἀφηγεῖται. Ἀπέχει τῆς Σεβαστείας ὥρας

πέντε. Είσερχόμεθα εις αὐτήν διά τοῦ χωρίου Τζινὴν, ἀντιστοιχοῦν τῇ ἀρχαίᾳ Γινέα. Ἐν αὐτῇ, καθ' ἃ λέγεται ὁ Σωτὴρ ἐθεράπευσε τοὺς δέκα λεπρούς.

[6] Ἡ ἀσθένεια τῆς Λέπρας, εἶναι γνωστὴ ἐδῶ καὶ 4.000 χρόνια σε πολλοὺς ἀρχαίους πολιτισμοὺς, ὅπως στὴν Κίνα, στὴν Αἴγυπτο, τὴν Ἰνδία, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀρχαία Ελλάδα. Ἀπο τὴν ἀρχαιότητα εἰς καὶ τὶς ἀρχές τοῦ 20οῦ αἰῶνα εἶχαν δημιουργηθεῖ σε ολόκληρο τὸν κόσμον χιλιάδες ἀποικίαις λεπρῶν (ἀναμεσὰ τοὺς καὶ ἡ ἐλληνικὴ ἀποικία λεπρῶν τῆς Σπιναλόνγκα). Στὴν κλασικὴ ἐλληνικὴ ἀρχαιότητα πάντως, ἡ νόσος ἦταν γενικὰ ἀγνωστὴ. Τὸ ἴδιο μᾶλλον καὶ στοὺς Εβραίους τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἀφοῦ οἱ σύγχρονοι λεπρολόγοι τείνουν νὰ συμφωνήσουν, ὅτι ἡ βιβλικὴ νόσος δὲν ἔχει καμία ἀπολύτως σχέση με τὴν νόσον τοῦ Χάνσεν. Πιθανότατα ἡ λέπρα εἰσέδυσσε στὴν Αἴγυπτο ἀπὸ τὰ στρατεύματα τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου τὸν 4ο αἰῶνα π.Χ., ὅταν ἐπέστρεψαν ἀπὸ τὴ μεγάλη τοὺς ἐκστρατεία στὴν Ἀνατολή. Με ἄλλα λόγια, ἡ νόσος εἰσέδυσσε στὴν Αἴγυπτο ἀπὸ τὴν Ἰνδία.

Ἀπὸ πολὺ νωρὶς νομοθετεῖται ἡ ἀπόλυτη περιθωριοποίησις τῶν ἀσθενῶν, καταδικάζοντάς τοὺς στὴν πράξις σε κοινωνικὸ θάνατον. Ὅλοι οἱ πάσχοντες ἦσαν υποχρεωμένοι νὰ φέρουν κουδούνια, νὰ φοροῦν λευκὰ φορέματα, ἐνῶ θεσπίστηκαν μέτρα ἀπομόνωσης τοὺς ἀπὸ τοὺς υγιεῖς, ἀκόμα καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τέλεσης τῶν θρησκευτικῶν τοὺς καθηκόντων. Εἰδικές τρύπες στοὺς τοίχους τῶν ἐκκλησιῶν τοὺς ἐπέτρεπαν νὰ ἐρχονται σε μιὰ υποτυπώδη ἐπικοινωνία με τοὺς ἱερεῖς καὶ νὰ λαμβάνουν τὴν θείαν κοινωνίαν. Τέτοιαις υποδοχάς – τρύπαις, μπορεῖ κανεὶς εὐκόλως νὰ διακρίνει ἀκόμα καὶ σήμερον σε μεσαιωνικοὺς ναοὺς, εἰδικὰ στὴ Νορβηγία, ὅπου ἡ νόσος εἶχε καταστῆ πραγματικὴ κοινωνικὴ μάστιγα. Τὸν 14ον αἰῶνα στὴν πλήρη ἀκμὴ τῆς στὴν Ἑυρώπῃ, ὅπου πάνω ἀπὸ 300 λεπροκομεία (λαζαρέτα) εἶχαν δημιουργηθεῖ προκειμένου νὰ τὴν περιορίσουν. Ἐνα ἀπὸ τὰ πρῶτα τάγματα τῶν Σταυροφόρων, ἦταν καὶ αὐτὸ τοῦ Τάγματος τοῦ Νοσοκομείου τοῦ Ἁγίου Ἰωάννη στὴν Ἱερουσαλήμ, ποῦ ἐμείνε στὴν Ἱστορίαν γνωστὸ ὡς Ἰωαννίταις Ἰππότες. Τὸ Νοσοκομεῖον τοῦ Ἁγίου Ἰωάννη θα εἰδικευθεῖ κατὰ κάποιον τρόπο με τὰ νοσήματα τοῦ δέρματος καὶ θα καταλήξει νὰ γίνῃ ἕνα ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα λεπροκομεία τοῦ μεσαιωνικοῦ κόσμου. Ἐνα συγκλονιστικὸ καὶ συνάμα δραματικὸ γεγονός, στὴν ἱστορίαν τῆς λέπρας ἦταν ἡ περίπτωσις τῶν πλούσιων σε ορυκτὰ κοιτάσματα νησιῶν *Nauru* στὸν Εἰρηνικόν. Τὰ νησιά ἦταν Βρετανικὴ ἀποικία. Στὴν δεκαετία 1920-1929, ἐφτάσε νὰ προσβληθεῖ ἀπὸ τὴ νόσον πάνω ἀπὸ τὸ 35% τῶν ἰθαγενῶν. Στὴν ἐπόμενη δεκαετία, τέθηκε κάποιος ἐλεγχος στὴν ἐξάπλωσιν τῆς νόσου, γιὰ νὰ δοθεῖ ἕνα εἶδος «τελικῆς λύσεως» κατὰ τὴν ἰαπωνικὴν κατοχὴν, ὅταν οἱ Ἰάπωνες ἐκτέλεσαν ὅλους τοὺς ἐναπομείναντες λεπρούς. Στὸν ἀγῶνα ἐνάντια στὴ μάστιγα τῆς λέπρας, στὸν Εἰρηνικόν Ὠκεανόν καὶ στὴν Νότιαν Ἀμερικὴν (εἰδικὰ στὴ Βραζιλίαν), διακρίθησαν γιὰ τὸν ἡρωϊσμόν τοὺς πολλοὶ ἀφιερωμένοι ἄνθρωποι, ἀνάμεσά τοὺς ἱεραπόστολοι, ἰατροί, ἐρευνηταί καὶ ἀπλοὶ εθελονταί. Ἀξίζει νὰ ἀναφερθεῖ τὸ ὄνομα τοῦ Πατέρα Ντάμιεν, ἐνός Βέλγου ἱερέα ποῦ ἰδρυσε ἀποικίαις λεπρῶν στα Νησιά *Molokai* στὴ Χαβάη, γιὰ νὰ πεθάνῃ καὶ ὁ ἴδιος τελικὰ ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν αὐτήν, τὸ 1889. Ἡ Καθολικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια τὸν ἀναφέρει ὡς «Ὁ Ἀπόστολος τῶν λεπρῶν», ἐνῶ στὶς περιοχάς ὅπου ἐργάστηκε με αὐτοθυσίαν καὶ αὐταπάρνησιν εἶναι ἀκόμα σήμερον γνωστός, ὡς «ὁ λεπρὸς παπάς». Ἡ Ῥωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία τιμᾷ τὴ μνήμην τοῦ στὶς 4 Μαΐου, ἐνῶ ὁ Πάπας Βενέδικτος ὁ 16ος ἐξεκίνησε πέρυσιν τὴν διαδικασίαν τῆς ἀνακήρυξίν του σε ἅγιον.

Ὁ Γάλλος ζωγράφος Πωλ Γκωγκέν, ἕνας ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους ζωγράφους ὅλων τῶν ἐποχῶν, ἐζήσῃ τὰ τελευταῖα χρόνια τῆς ζωῆς του στα νησιά *Μαρκέσα* τοῦ Εἰρηνικοῦ, ὅπου ἡ ζωὴ τῶν ἰθαγενῶν ἀποτέλεσε τὴν θεματολογίαν γιὰ πολλοὺς ἀπὸ

τους πίνακές του. Πιθανολογείται ότι και ο ίδιος πέθανε από την ίδια ασθένεια.

Η ΜΟΝΗ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ ΣΤΙΣ ΟΧΘΕΣ ΤΟΥ ΙΟΡΔΑΝΗ, (ΜΕΡΟΣ Α΄).

Η Ιερά Μονή του Αγίου Ιωάννη του Προδρόμου στις όχθες του Ιορδάνη /Qaser-el-Yehoud (ΜΕΡΟΣ Α΄),

Υπό του δρ. αρχιτέκτονος κ. Θεοδοσίου Μητροπούλου.

Η τοπογραφία της περιοχής της Μονής και ο τόπος των βαπτίσεων (αραβιστί: El – Maghtas), (βλ. εικόνες 1,2).

Ιστορικά στοιχεία

Η ιστορία της Ιεράς αυτής Μονής ξεκινά από αρχαιοτάτους χρόνους πριν από τον 4^ο αι. μ.Χ. Η σημερινή μορφή του μοναστηριού που είναι μεταγενέστερη, έχει ορθογωνική κάτοψη διαστάσεων 37,74 m. x 36,93 m. (μέτρα), και καταλαμβάνει έκταση περίπου 1.343 m². Οι περιμετρικοί τοίχοι καταλήγουν στο ανώτερο τμήμα τους σε επάλξεις, προσδίδοντας έτσι στο μνημείο, μορφή μεσαιωνικού κάστρου. Για το λόγο αυτό πιθανότατα του έχει δοθεί και η ονομασία στην αραβική Κάσερ-ελ-Γιαχούντ (Το κάστρο των Ιουδαίων), (βλ. εικόνα 13).

Η τοπωνυμία του μοναστηριού αυτού καταγράφεται τον 4^ο αι. στον περίφημο χάρτη της Μαδηβάς «ΤΟ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΒΑΠΤΙΣΜΑΤΟΣ», ακριβώς στην θέση, όπου σύμφωνα με την εβραϊκή και χριστιανική παράδοση υπήρξε ο τόπος της διάβασης του Ιορδάνη ποταμού (Βεθαβαρά, στην εβραϊκή Βαϊθ-βαρά, «τόπος διαβάσεως») από τις φυλές του Ισραήλ, προκειμένου αυτές να καταλάβουν την Γη της Επαγγελίας. Επί των ημερών του Κυρίου, Βηθαβαρά εκαλείτο η τοποθεσία όχι μόνο της περιοχής όπου βρίσκεται η μονή του Βαπτιστού Ιωάννου, αλλά και ολόκληρη η περιοχή όπου λάμβανε χώρα η επικοινωνία μεταξύ των κατοικούντων στις αντίπερες όχθες του ποταμού, (βλ. εικόνα 3), όπου θα πρέπει να υπήρχαν τελωνεία είσπραξης φόρων, καταλύματα εμπορευμάτων και γέφυρα επικοινωνίας των κατοικούντων την περιοχή αυτή (Περαίας και Ιουδαίας). Στο συμπέρασμα αυτό καταλήγουν οι Παλαιστινολόγοι, εξαιτίας της ανακάλυψης νομισμάτων Μακκαβαϊκών χρόνων στην αντίπερη περιοχή του ποταμού.

[Beth–Abara. According to KJV version of John, the place was called “Bethabara”. In Hebrew this may mean “the house of the crossing” of the river

of Jordan. There were many crossings along the river, and a probable place will be closer to the Sea of Galilee.

Beth-Abara is referred in the old testament in conjunction with the Jordan river, so it is very likely to be the same site. In the story of the victory of Judge Gideon over the Midians (Judges 7: 24): "And Gideon sent messengers throughout all the hill-country of Ephraim, saying: 'Come down against Midian, and take before them the waters, as far as Beth-barah, and also the Jordan.' So all the men of Ephraim were gathered together, and took the waters as far as Beth-barah, and also the Jordan"].

Στην περιοχή λοιπόν αυτή, όπου εβαπτίστηκε ο Κύριος από τον Ιωάννη τον Βαπτιστή (*The baptism of Jesus by John the Baptist is described in Matthew (3:13-17), told briefly in Mark (1:9-11), mentioned in Luke (3:21-22), and implied in John (1:29-34). In these texts John performs an important ritual: announcing that Jesus is the Son of God and the Messiah.*), θα πρέπει να είχε ιδρυθεί ναύδριο πρίν από τον 4^ο αι. και ο χώρος βέβαια αυτός από τότε είχε καθιερωθεί σαν προσκυνηματικός τόπος εις ανάμνησιν του Βαπτίσματος (Όρ. Όδοιπορ. Δανιήλ σελ.49).

Ο μωσαϊκός χάρτης της Μαδηβάς, (βλ. εικόνα 4), συντάχθηκε βάσει του Ονομαστικού του Ευσεβίου, καθώς και της γνώσης των Αγίων Προσκυνηματων και τοποθεσιών που έχουν καταγραφεί στον χάρτη με μεγάλη για την εποχή εκείνη ακρίβεια στην τοπωνυμία και την αποτύπωση. Στον χάρτη λοιπόν αυτόν, απεικονίζεται η αρχαία Μονή ακριβώς στην θέση της σημερινής Ι. Μονής του Ιωάννου του Προδρόμου. (*Theodosius also described the Church of John the Baptist built there by the Byzantine emperor Anastasius I. He said this square-shaped church was built on high arches to allow flood waters to pass underneath. Archaeologists believe they have uncovered remains of the piers on which the church was built*).

Η αρχαία αυτή τοπογραφία της θέσεως του Βαπτίσματος του Κυρίου, ταυτίζεται με τα ευαγγελικά στοιχεία που αναφέρουν τον Ιησού Χριστό μετά την Βάπτισή του στον Ιορδάνη «...αναγόμενον εις την έρημον της Ιουδαίας, ίνα πειρασθή υπό του δαίμονος». Το γεγονός αυτό αποτελεί και την χριστιανική παράδοση της Εκκλησίας των Ιεροσολύμων, που ανάγεται στον 4ο αι. και έχει διασωθεί στον χάρτη της Μαδηβάς.

Ένα δεύτερο ισχυρό τεκμήριο αποτελεί η πληροφορία του Ωριγένη, ο οποίος το 220 μ.Χ. εμελέτησε τους Αγίους Τόπους και υπήρξε ο πρώτος μετά τους Ευαγγελιστές που αναφέρεται στην τοποθεσία όπου εβάπτιζε ο Πρόδρομος και όπου ο Κύριος βαπτίσθηκε από αυτόν « ...δείκνυσθαι δέ λέγουσι παρά τή όχθη του Ιορδάνου τα Βηθαβαρά ένθα ιστορούσι τον Ιωάννην βεβαπτικέναι... ».

Σύμφωνα με την παράδοση της Ορθοδόξου Εκκλησίας μας, η Αγία Ελένη, τον καιρό που ήρθε στους Αγίους Τόπους με σκοπό να οικοδομήσει τον Πανίερο Ναό της Αναστάσεως, έκτισε και στην τοποθεσία του Βαπτίσματος περικαλλή ναό και ξενώνα προς τιμή της Αγίας Τριάδας ή του Ιωάννη του Βαπτιστή, (Πατρ. Migne, τομ. 146, σελ.113). Συνέχεια αυτού του γεγονότος είναι η κατασκευή κατά τον 6^ο αι. μ.Χ. δύο μεγάλων ξενώνων που φιλοξενούσαν τους προσκυνητές και τους Φωτιστές, δηλαδή μοναχούς-κατηχητές που είχαν σαν έργο την βάπτιση των προσκυνητών στον Ιορδάνη ποταμό. Άλλη σημαντική πληροφορία είναι αυτή που

αναφέρεται στο οδοιπορικό των Βορδιγάλων, το 333 μ.Χ.: *“Inde ad Jordanem, ubi Dominus a Johanne baptizatus est, millia V. Ibi est locus super flumen monticulus in illa ripa ubi raptus est Helias in celum”*. Τέλος, δεν θα πρέπει να λησμονούμε ότι κατά την περίοδο 358-360 μ.Χ. επισκέφθηκε τα Ιεροσόλυμα ο Μέγας Βασίλειος, καθώς και ο γνωστός για την εποχή του διδάσκαλος Εύβουλος, οι οποίοι αμφότεροι εβαπτίστηκαν στον Ιορδάνη, στο γνωστό για την εποχή εκείνη σημείο βαπτίσεων, από τον Αρχιεπίσκοπο Ιεροσολύμων Μάξιμο.

Είναι όμως γεγονός ότι υπήρχαν και άλλες τοποθεσίες βαπτίσεων, όπως πρόσφατα η αρχαιολογία έχει αποκαλύψει, στην αντίπερα περιοχή, όπου έχουν αποκαλυφθεί ίχνη από παλαιοχριστιανική βασιλική, (βλ. εικόνα 5), δίπλα σε θέσεις βαπτίσεων ειδικά διαμορφωμένων για τον σκοπό αυτό. *(The extensive excavations along the stream bed have uncovered a string of ancient churches and baptismal pools with some remains dating back 1,800 to 2,000 years to the Roman era during or just after Jesus’ lifetime. The churches date back to the Byzantine period, beginning in the fourth century when Christianity first took hold in the region... Yizhar Hirschfeld)*.

Το νερό για τις βαπτίσεις αυτές πιθανότατα προερχόταν από την πηγή Αίν Καράρ, όπου και σημειώνεται στον μωσαϊκό χάρτη με την ονομασία «Αινών» ή «Σαψαφάς», και κατέληγε στον Ιορδάνη, διανύοντας μια απόσταση μικρότερη των 2 χιλιομέτρων, ακριβώς απέναντι της μονής του Τιμίου Προδρόμου. *(A seventh century pilgrim to the area, John Moschus, noted Jesus’ baptism on the Jordan’s east bank took place near a site called Saphsapha, meaning “Willow.” The same Saphsapha site is noted on the ancient Madaba map in the area of today’s Wadi el-Kharrar excavations)*. Στην περιοχή λοιπόν αυτή όπου βρίσκεται η πηγή, στον ιστορικό μωσαϊκό χάρτη καταδεικνύεται ένα ιδιόρρυθμο οικοδόμημα. *(In 570, for example, the Christian traveler Antonin de Plaisance described a site two miles east of the Jordan River as “the place where the Lord was baptized ... and the spring where St. John used to baptize)*.

Δίκαια λοιπόν ο των Ιεροσολύμων Κύριλλος διδάσκει «Αρχή του παντός το ύδωρ και αρχή των Ευαγγελίων ο Ιορδάνης ποταμός», ενώ ο ιερός Χρυσόστομος, «Αρχή της κατασχέσεως της γής και της κατασχέσεως της Βασιλείας των Ουρανών έστιν ο Ιορδάνης».

Σύμφωνα με τις ιστορικές πηγές η μονή του Τιμίου Προδρόμου καταστράφηκε κατά την εισβολή των Περσών και οι μοναχοί, οι κατοικούντες εντός αυτής σφαγιάστηκαν. Ο αυτοκράτορας του Βυζαντίου Μανουήλ Κομνηνός (1143-1180 μ.Χ.) θα ανοικοδομήσει την κατεστραμμένη Μονή που θα διατηρηθεί μέχρι την εποχή των Σταυροφόρων και στην συνέχεια θα καταστραφεί και πάλι από σεισμό.

Οι σεισμοί του 1166, 1168, 1170, όπως αναφέρει ο Γουλιέλμος ο Τύρου, θα προκαλέσουν μεγάλες καταστροφές, όπως η ερείπωση της Ι. Μονής, που στην συνέχεια αυτή θα ανοικοδομηθεί εκ βάθρων από τον Μανουήλ τον Πορφυρογέννητο, σύμφωνα με τις πληροφορίες του Ιωάννη Φωκά.

Η Μονή του Τιμίου Προδρόμου θα κατοικηθεί από μοναχούς μέχρι τις αρχές του 15^{ου} αι., αλλά στην συνέχεια οι συνεχείς επιδρομές των Αράβων στην περιοχή θα φέρουν την ερήμωση και την εγκατάλειψη της Μονής, που θα μεταβληθεί σε καταφύγιο ληστών, όπου τελικά σαν επακόλουθο του γεγονότος αυτού, η Τουρκική

Κυβέρνηση θα προβεί στην καταστροφή της με χρήση εκρηκτικών ύλων. Ο Βενιαμίν Ιωαννίδης, (*Το Προσκυνητάριον της Αγίας Γης*, σελ.318), αναφέρει ότι στα ερείπια αυτά διασώθηκε αρχαία εικόνα που έφερε την επιγραφή: «*Ἴδε ὁ ἄμνός τοῦ θεοῦ καὶ εὐρήκαμεν δεῦτε τὸν ποθοῦμενον* ».

Η ιστορική Ι. Μονή του Τιμίου προδρόμου πρὶν ἀπὸ τὴν τελευταία καταστροφή τῆς ἀπὸ τὸν σεισμό τοῦ 1927.

Η αλήθεια για την λεπτομερέστερη οικοδομική ιστορία του μνημείου θα αποκαλυφθεί, όταν θα ξεκινήσουν οι εργασίες αποκατάστασης του μνημείου και η αρχαιολογική σκαπάνη φέρει στο φως νεότερα στοιχεία σχετικά με την πολύπλοκη και σκοτεινή αυτή ιστορία του μνημείου. Είναι γεγονός ότι η Ι. Μονή του Προδρόμου βρίσκεται σε περιοχή, η οποία υποφέρει ἀπὸ ἀρχαιοτάτους χρόνους ἔνεκα ἰσχυρῶν σεισμῶν, που το ἐπίκεντρο τους βρίσκεται στην Νεκρά θάλασσα. Η σεισμολογική μελέτη του καθηγητή Ἀρβανιτάκη, που ἐκπονήθηκε κατὰ τὸν 19^ο αἰ., με ἀναφορές στην σεισμικότητα τῆς περιοχῆς αὐτῆς τῆς Παλαιστίνης, εἶναι πολὺ ἐνδιαφέρουσα, για τὸν λόγο ὅτι ἔχουν καταγραφεί σε αὐτὴ ὄχι μόνο οἱ χρονολογίες τῶν σεισμῶν, ἀλλὰ ἡ ἔνταση καὶ τὰ καταστροφικὰ ἀποτελέσματα αὐτῶν, (βλέπε τὸ σχετικὸ ἄρθρο για τοὺς σεισμούς στην Πύλη Εἰδησεογραφίας τοῦ Πατριαρχείου: <https://jerusalem-patriarchate.info/2012/01/21/5192> (βλ. εικόνα 6)).

Απὸ τὴν μελέτη τῆς κάτοψης τοῦ υπάρχοντος σήμερα οικοδομήματος βλέπουμε ὅτι αὐτὸ ἀποτελεῖται ἀπὸ πέντε τὸν ἀριθμὸ καμαροσκεπείς χώρους, ὅπου τὸ πάχος τῶν φερόντων τοίχων φθάνει τὰ 2 μέτρα. Η διάταξη τῶν χώρων αὐτῶν ἐκτείνεται ἀπὸ ἀνατολὰς πρὸς δυσμὰς, ἐνῶ ἔχει ἐντοπιστεῖ ὅτι οἱ χώροι αὐτοὶ ἀνήκουν σε διαφορετικὲς οικοδομικὲς φάσεις. Η διάταξη αὐτὴ, καθὼς καὶ ἡ τεχνοτροπία τῆς δόμησης τῶν υπογείων ἡμικυκλικῶν καμαρων, εἶναι γνῶριμη με αὐτὴ τῶν υπογείων χώρων τῆς πλησίον υπάρχουσας μονῆς τοῦ Ἁγίου Γερασίμου, γεγονός που οδηγεῖ στο συμπέρασμα ὅτι οἱ κατασκευές αὐτές θα πρέπει να ἀνήκουν στην ἴδια χρονικὴ περίοδο.

Τὸ 2003, με ἐντολὴ τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων ἔγινε ἀπὸ τὸν υπογράφοντα ἡ ἀρχιτεκτονικὴ ἀποτύπωση τοῦ μνημείου, ὅπου για πρώτη φορά χρησιμοποιήθηκαν ὄργανα μετρήσεων τεχνολογίας Laser, με πολὺ καλὰ ἀποτελέσματα στην τελικὴ ἐκπόνηση τῶν σχεδίων. Η ἀποτύπωση (μετρήσεις πεδίου) διήρκησε 15 ἡμέρες, ἔγινε δε παρουσία τῶν Ἰσραηλινῶν στρατιωτικῶν ἀρχῶν, καθὼς τὸ μνημεῖο αὐτὸ σήμερα βρίσκεται μέσα στην περιοχή τῶν συνόρων μεταξύ Ἰσραὴλ καὶ Ἰορδανίας, ὅπου αὐτὴ εἶναι ναρκοθετημένη καὶ ἀπαγορευμένη ἡ πρόσβασή τῆς στο κοινὸ, (βλ. εικόνα 7).

Πρὶν ἀπὸ τὸν καταστροφικὸ σεισμό τοῦ 1927 ἡ Μονὴ ἦταν διώροφη καὶ μεγαλοπρεπής, ὅπως φαίνεται σε μια σπάνια φωτογραφία στα τέλη τοῦ 19^{ου} αἰ., (βλ. εικόνα 8).

Στον πρῶτο ὄροφο καὶ στο κέντρο τῆς κάτοψης τοῦ συγκροτήματος δέσποζε τὸ Καθολικὸ τῆς Μονῆς, που εἶχε κάτοψη σταυροειδὴ μετὰ τρούλου. Ξεχώριζε ἡ ἐπιβλητικὴ εἴσοδος τοῦ Ναοῦ, μεταξύ τῶν ἐξωτερικῶν πεσσῶν, που κοσμοῦσαν τὴν δυτικὴ ὄψη τοῦ μνημείου καὶ στήριζαν υπερμέγεθες τριγωνικὸ ἀέτωμα, προσδίδοντας ἔτσι στο μνημεῖο αὐστηρὰ κλασσικὸ μπαρόκ στυλ.

Διακρίνονται στην βόρεια καὶ νότια πτέρυγα τοῦ συγκροτήματος, στον πρῶτο

όροφο, το ηγουμενείο και ο ξενώνας, ενώ στην νοτιοδυτική γωνία του Ναού, δεξιά της κεντρικής πόρτας, ευρισκόταν το διπλό παράξενα χαμηλό κωδωνοστάσιο. Ο τρούλλος του ναού ήταν πεπονοειδής (melonen cupel), το δε κυλινδρικό τύμπανο έφερε 10 ή 12 παράθυρα. Διακρίνονται οι επάλξεις που κοσμούσαν τους περιμετρικούς υψηλούς τοίχους που τελικά αυτές στην πλειονότητά τους έχουν διασωθεί μέχρι σήμερα.

Ολόκληρη σχεδόν η βόρεια όψη της Μονής, που βλέπει προς την Ιορδανία προστατεύεται από ένα τεράστιο κεκλιμένο ανάχωμα, που πιθανότατα σκοπό είχε την προστασία της Μονής από τα βλήματα ή την ενίσχυση του βόρειου τοίχους από τους σεισμούς. Από τον καταστροφικό σεισμό του 1927 φαίνεται ότι είχε καταστραφεί ολοκληρωτικά ο πρώτος όροφος συμπεριλαμβανομένων του Καθολικού, του ηγουμενείου και του ξενώνα. Στην συνέχεια γίνεται μια ανεπιτυχής προσπάθεια ανακατασκευής του ηγουμενείου και των ξενώνων με την χρήση οπλισμένου σκυροδέματος πολύ χαμηλής ποιότητας, με τα γνωστά σήμερα αποτελέσματα, (βλ. εικόνα 11).

Φαίνεται ότι εγκαταλείπεται η ιδέα για την ανοικοδόμηση του υπέργειου Ναού, ενώ μέχρι σήμερα θα συνεχιστεί να χρησιμοποιείται ο υπόγειος Ναός. Παράλληλα, στο ευρύ σε έκταση δώμα, θα κατασκευαστεί τρούλλος μικρών διαστάσεων προκειμένου να φωτιστούν οι ανήλιοι υπόγειοι χώροι του ισογείου χώρου, (βλ. εικόνα 12). Προσεχώς ο ιστοχώρος του Πατριαρχείου Ιεροσολύμων θα φιλοξενήσει νέα στοιχεία για την πρόοδο των ανακαινιστικών και αναστηλωτικών εργασιών στη Μονή αυτή.

Δρ. Θεοδόσιος Μητρόπουλος, Αρχιτέκτων του Ναού της Αναστάσεως.

ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΤΙΜΙΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ. ΤΟ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΤΟΥ ΙΣΟΓΕΙΟΥ (GROUND FLOOR).

**ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΣΚΕΥΩΝ ΣΤΟΝ ΙΕΡΟ ΝΑΟ ΤΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ
ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ- (από τον Αρχιτέκτονα δρ. Θεοδόσιο Μητρόπουλο).**

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

John 1: 28-34

“These things were done in **Bethabara** beyond Jordan, where John was baptizing. The next day John seeth Jesus coming unto him, and saith, Behold the Lamb of God, which taketh away the sin of the world. This is he of whom I said, After me cometh a man which is preferred before me: for he was before me. And I knew him not: but that he should be made manifest to Israel, therefore am I come baptizing with water. And John bare record, saying, I saw

the Spirit descending from heaven like a dove, and it abode upon him. And I knew him not: but he that sent me to baptize with water, the same said unto me, Upon whom thou shalt see the Spirit descending, and remaining on him, the same is he which baptizeth with the Holy Ghost. And I saw, and bare record that this is the Son of God..”

Matthew 3: 13-17

” Then Jesus came from Galilee to the Jordan to be baptized by John. But John tried to deter him, saying, “I need to be baptized by you, and do you come to me?” Jesus replied, “Let it be so now; it is proper for us to do this to fulfill all righteousness.” Then John consented. As soon as Jesus was baptized, he went up out of the water. At that moment heaven was opened, and he saw the Spirit of God descending like a dove and lighting on him. And a voice from heaven said, “This is my Son, whom I love; with him I am well pleased.” ”

Mark 1:9-11

“At that time Jesus came from Nazareth in Galilee and was baptized by John in the Jordan. As Jesus was coming up out of the water, he saw heaven being torn open and the Spirit descending on him like a dove. And a voice came from heaven: “You are my Son, whom I love; with you I am well pleased.”

Luke (3:21-22)

“When all the people were being baptized, Jesus was baptized too. And as he was praying, heaven was opened and the Holy Spirit descended on him in bodily form like a dove. And a voice came from heaven: “You are my Son, whom I love; with you I am well pleased.”

ΠΡΟΣΚΥΝΗΤΑΡΙΟΝ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΓΗΣ, Βενιαμίν Ιωαννίδου, Εν Ιεροσολύμοις 1877, σελ. 316

ΝΕΑ ΣΙΩΝ, τεύχος Α΄, Εν Ιεροσολύμοις, 1904, σελ 35-48.

ΟΙ ΑΓΙΟΙ ΤΟΠΟΙ, Τσαφέρης Βασίλειος, Αθήνα, 1990.

Ο ΠΑΝΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ ΤΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ ΣΤΑ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΑ, Μητροπούλου Θεοδοσίου, Θεσσαλονίκη 2009.

Γ. Λ. ΑΡΒΑΝΙΤΑΚΗ, (Συμβολή εις την μελέτην των σεισμών Συρίας και Παλαιστίνης, 1899), βασισμένη στις μελέτες διακεκριμένων επιστημόνων της εποχής του όπως οι: Dr Max Blanckenhorn, Kitto, Stanley, Sauley, Lortet, Chichester hart κ.ά..

Τιμοθέου Π. Θέμελη, Ανά τα προσκυνήματα, Αθήνα 1909.

Θεμιστοκλέους Κάντα, Περιγραφή και Διήγησις της τοποθεσίας των κυριωτέρων μερών Παλαιστίνης και Ιερουσαλήμ, Ιερουσαλήμ 1899.

Γαβριήλ Καραπατάκη, Αι περιπέτειαι των εν Ιεροσολύμοις και των περίξ Ιερών Προσκυνημάτων, Κωνσταντινούπολη 1910.

Κλεόπα Μ. Κοικυλίδου, Περί των εν Παλαιστίνη Αρχαίων και Νεωτέρων Ελληνικών Μοναστηριών, Εν Ιεροσολύμοις 1906.

Chrysanthos, Patriarch of Jerusalem, Description of the Holy Land, Jerusalem, 1862.

Ιακώβου Καπενέκα, Οι Άγιοι Τόποι της Παλαιστίνης και το Τάγμα των Αγιοταφιδών, Ιεροσόλυμα 1982.

Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου, Αρχιεπισκόπου Αθηνών και πάσης Ελλάδος, Ιστορία της Εκκλησίας Ιεροσολύμων, Α' Ανατύπωση, Αθήνα 2010.

ΟΙ ΚΑΙΣΑΡΕΙΕΣ ΤΗΣ ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗΣ

Η όνομασία Καισάρεια σημαίνει «ή πόλη του Καίσαρα». Άρκετοί Ρωμαίοι αυτοκράτορες οι οποίοι -από τον Γάιο Ιούλιο Καίσαρα- είχαν υιοθετήσει τον τίτλο του Καίσαρα έδιναν τό όνομα Καισάρεια, σέ διάφορες πόλεις και τοποθεσίες των έπαρχιών της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας. Κάποιες από αυτές τίς πόλεις αποτελούν σημαντικές τοποθεσίες για έμās τούς Χριστιανούς.

Πολλοί νομίζουν ότι υπάρχει μία μόνον Καισάρεια. Η γνωστή, από τον Μέγα Βασίλειο, Καισάρεια της Καπαδοκίας. Όστόσο, εκτός από αυτή, υπήρχαν και στην Άγία Γη άλλες δύο πόλεις μέ την όνομασία Καισάρεια, έξισου σημαντικές.

Η μία ήταν ή Καισάρεια ή παράλιος, κτισμένη στό δυτικό άκρο της πεδιάδας Σαρών, στά παράλια της Μεσογείου, μεταξύ της Χάιφας και του Τέλ Άβίβ. Καί ή άλλη, ή πιό έντυπωσιακή -για την αρχαιοελληνική παρουσία της στή Μέση Άνατολή- είναι ή Καισάρεια του Φιλίππου «μία ελληνική αρχαία πόλη στά ύψίπεδα του Γκολάν».

Οι τρεις αυτές πόλεις με την ονομασία Καισάρεια αντιστοιχοῦν σέ τρεις κορυφαίους σταθμούς τῆς Ὁρθοδοξίας μας, δηλαδή στή γέννηση, τή διάδοση καί τήν καρποφορία της.

Ἡ Καισάρεια τοῦ Φιλίππου συνδέεται μέ τό κήρυγμα τοῦ Κυρίου μας, μέ τήν ὁμολογία τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου γιά τόν Κύριο ὅτι εἶναι ὁ Μεσσίας, καθώς καί μέ τήν αἱμορροῦσα γυναίκα -τήν μετέπειτα Ἁγία Βερονίκη- καί τό ἄγαλμα τοῦ Κυρίου πού εἶχε τοποθετήσει στήν ἀυλή τοῦ σπιτιοῦ της καί τό ὁποῖο θαυματουργοῦσε.

Ἡ Καισάρεια ἡ παράλιος συνδέεται μέ τή διεισδυτική φυλάκιση τοῦ Ἀποστόλου τῶν ἐθνῶν Παύλου, καθώς καί μέ τήν μεταστροφή τῶν ἐθνῶν καί τήν ἔνταξή τους στήν Ἐκκλησία, ἀπό τόν Ἀπόστολο Πέτρο.

Τέλος, ἡ Καισάρεια τῆς Καππαδοκίας συνδέεται μέ τούς μεγάλους θεοφόρους πατέρες καί ἰδιαιτέρως μέ τόν Μέγα Βασίλειο, τό καύχημα τῆς Ἐκκλησίας μας.

Ἡ Καισάρεια τῆς Καππαδοκίας βρίσκεται στήν κεντρική Ἀνατολία τῆς Τουρκίας καί εἶναι χτισμένη στούς πρόποδες τοῦ ὄρους Ἀργαίου (τούρκ. Ergiyes). Ἀρχικά ὀνομαζόταν Μάζακα (Mazaca), ἀργότερα -κατά τούς Ἀλεξανδρινούς χρόνους- ὀνομαζόταν Εὐσέβεια (Eusebeia) καί ὅταν οἱ Ρωμαῖοι κατέλαβαν τήν Καππαδοκία, τό 70 π.Χ., τῆς ἔδωσαν τό ὄνομα Καισάρεια (Caesareia), πρὸς τιμὴν τοῦ Ρωμαίου αὐτοκράτορα. Ἡ πόλη ἀναφέρεται ἐπίσης καί ὡς Μάζακα-Καισάρεια (Mazaga-C?sarea).

Ὑπῆρξε σημαντικό στρατηγικό σημεῖο, λόγω τῆς γεωγραφικῆς της θέσης καί ἐξαιρετικό ἐμπορικό κέντρο, γιατί διασταυρώνονταν ἐκεῖ οἱ μεγάλοι ἐμπορικοί δρόμοι τῆς Ἀνατολῆς, οἱ ὁποῖοι ὀδηγοῦσαν στή Μεσοποταμία καί τήν Ἀρμενία, στόν Βόσπορο καί στό Αἶγαῖο.

Ὁ πλήρης ἐξελληνισμός τῆς περιοχῆς, ἀπό τόν 1ο μ.Χ. αἰῶνα, βοήθησε τά μέγιστα στήν ἐξάπλωση τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἀπό τόν 3ο ἕως τόν 5ο μ.Χ. αἰῶνα ἄκμασε ἡ θεολογική διανόηση. Ἡ Καισάρεια ἀναδείχθηκε (ἀπό τήν Δ' Οἰκουμενική Σύνοδο στή Χαλκηδόνα, τό 451 μ.Χ.) πρώτη μητρόπολη -σέ ἱεραρχία καί σέ κύρος- τοῦ Πατριαρχείου τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ μητρόπολη Καισαρείας εἶχε καθιερωθεῖ ὡς Πρωτόθρονος, δηλαδή πρώτη στόν Οἰκουμενικό θρόνο καί ὁ ἐκάστοτε Μητροπολίτης της ἔφερε τόν τίτλο Ὑπέρτιμος τῶν ὑπερτίμων καί ἔξαρχος πάσης Ἀνατολῆς.

Οἱ Μητροπολίτες τῆς Καισαρείας πρωτοστατοῦσαν σέ κάθε πολιτική καί θρησκευτική κίνηση τῆς περιοχῆς, μέ συνέπεια ὅλη ἡ Καππαδοκία νά γίνει σύντομα κέντρο κάθε θρησκευτικῆς καί ἐκπαιδευτικῆς δράσης. Μέ τή δύναμη καί τήν ἐπιβολή πού εἶχαν, προήγαγαν τήν παιδεία καί τά γράμματα, καί δημιούργησαν πολλά εὐαγῆ ιδρύματα.

Ἐδῶ στήν Καισάρεια, διακρίθηκαν οἱ μεγάλοι πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας, ὁ Φιρμιλιανός, ὁ Λεόντιος καί ὁ Εὐσέβιος, ὁ Γρηγόριος ὁ Νεοκαισαρείας, ὁ Γρηγόριος ὁ Νανζιανζηνός, ὁ Γρηγόριος Νύσσης (ἄδελφός τοῦ Μεγάλου Βασιλείου) καί ὁ Βασίλειος ὁ Μέγας (ὁ ὁποῖος -τό 370 μ.Χ.- διαδέχθηκε τόν Εὐσέβιο στόν ἐπισκοπικό θρόνο τῆς Καισαρείας).

Στά χρόνια τοῦ ὕστερου μεσαίωνα, καί μετά τίς τουρκικές κατακτήσεις, ἡ

μητρόπολη Καισαρείας, ἄν καί πέφτει σέ παρακμή (ἰδιαίτερα ἀπό τόν 14ο μ.Χ. αἰῶνα), ἐν τούτοις ἐπιβιώνει, σέ ἀντίθεση μέ ἄλλες μητροπόλεις, οἱ ὁποῖες σταδιακά ἐξαφανίζονται. Παρότι ἀναφέρεται στήν πατριαρχική Notitia τοῦ 1500, πιθανῶς ἔπαυσε νά λειτουργεῖ κάποιο διάστημα κατά τόν 15ο μ.Χ. αἰῶνα.

Ἡ πολιτική ἀστάθεια καί οἱ καταστροφές πού ὑπέστη ἡ περιοχή κατά τόν 15ο μ.Χ. αἰῶνα, ἡ μή ἀναφορά ὀνομάτων μητροπολιτῶν γιά ἕνα μεγάλο διάστημα (ἀπό τά μέσα τοῦ 14ου μ.Χ. αἰῶνα ἕως τό δεύτερο ἡμισύ τοῦ 16ου μ.Χ. αἰῶνα), ἡ μή ἀναφορά τῆς μητρόπολης στά πατριαρχικά μπεράτια τοῦ 1483 καί τοῦ 1525 (τά ὁποῖα ἀφοροῦσαν τίς -ἐν ἐνεργείᾳ- μητροπόλεις τῆς ἐποχῆς τους), δικαιολογεῖ τήν ἄποψη ὅτι τότε ἡ μητρόπολη στήν οὐσία ἦταν ἀνενεργή -ἐνδεχομένως μέχρι τά τέλη τοῦ 16ου μ.Χ. αἰῶνα.

Σήμερα, ἡ Καισάρεια -τό Καϊσερί (Kayseri) ὅπως λέγεται στά τουρκικά- εἶναι μιά σύγχρονη, ἐκβιομηχανισμένη πόλη τῆς Τουρκίας.

Ἡ Καισάρεια ἡ παράλιος, βρισκόταν βορειοδυτικά τῆς Ἱερουσαλήμ καί στό μέσον τοῦ δρόμου μεταξύ τοῦ Τέλ Ἀβίβ (45 χλμ.=28 μίλια βόρεια ἀπό τό Τέλ Ἀβίβ) καί τῆς Χάϊφας (45 χλμ.=28 μίλια νότια ἀπό τήν Χάϊφα). Ἦταν μιά ἐκπληκτική πόλη, μέ ἀπίστευτη χλιδή. Εἶχε ναούς, ἀνάκτορα, θέατρο, ἀμφιθέατρο, ὑδραγωγεῖο καί ἕνα τεράστιο λιμάνι. Τήν πόλη καί τό λιμάνι ἔχτισε, μεταξύ 25-10 π.Χ., ὁ Ἡρώδης ὁ Μέγας στή θέση Πύργος Στράτωνος (Ἰώσηπου Ἰουδ. Πόλ. Α',7) καί τῆς ἔδωσε τό ὄνομα Καισάρεια, πρὸς τιμὴν τοῦ Καίσαρα Ὀκταβιανοῦ Αὐγούστου.

«Ὁ Ἡρώδης δέν ἔκανε καμία ἐκπτώση στά σχέδιά του γιά τίς ἐγκαταστάσεις τοῦ λιμανιοῦ -ἕνα μεγάλο μηχανολογικό ἐπίτευγμα τῆς ἐποχῆς- ὅπως καί γιά τήν πόλη, ἡ ὁποῖα περιελάμβανε παλάτια, ναούς, ἕνα θέατρο, ἀγορά, ἱππόδρομο καί συστήματα ὑδρευσης καί ἀποχέτευσης. Ὅταν ὀλοκληρώθηκε, 12 χρόνια ἀργότερα, μόνο ἡ Ἱερουσαλήμ ξεπερνοῦσε τή λαμπρότητα τῆς Καισαρείας. Ὁ πληθυσμός της, ἐπί ἐποχῆς Ἡρώδη ἦταν κατά 100.000 κατοίκους μεγαλύτερος ἀπό ἐκεῖνον τῆς Ἱερουσαλήμ. Ἡ πόλη ἀπλωνόταν σέ ἔκταση πάνω ἀπό 164 ἑκτάρια» Caroline Haberfeld, Fodor's Israel.

Ὁ ἱστορικός Φλάβιος Ἰώσηπος περιέγραψε μέ λαμπρότητα τό Ἡρώδειο λιμάνι τῆς Καισαρείας -τό μεγαλύτερο λιμάνι τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου- τό ὁποῖο ὀνομάστηκε Σεβαστός (ὁ λιμὴν Σεβαστός, "Ant." xvii. 5, § 1; "B. J." i. 31, § 3), τό ἑλληνικό ὄνομα τοῦ αὐτοκράτορα Αὐγούστου (λατ. Augustus, ἑλλ. Σεβαστός). Καί τό συνέκρινε μέ ἕνα ἄλλο μεγάλο λιμάνι, τόν Πειραιᾶ. «Τό λιμάνι ἦταν τόσο μεγάλο ὅσο ὁ Πειραιᾶς, τό λιμάνι τῆς Ἀθήνας, καί εἶχε ἕνα βαθύ κανάλι καί ἕνα διπλό σταθμό γιά τά πλοῖα» ("Ant." l.c.).

Κατά τούς ρωμαϊκοὺς χρόνους (63 π.Χ. – 324 μ.Χ.), ἡ Καισάρεια ἦταν πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας τῆς Παλαιστίνης, καί ἔδρα τοῦ ἐκάστοτε Ρωμαίου ἐπαρχοῦ καί τῆς Ρωμαϊκῆς λεγεώνας. Στήν Καισάρεια κατοικοῦσαν ὁ Πόντιος Πιλάτος (Pontius Pilatus) -στό θέατρο τῆς Καισαρείας, βρέθηκε ἡ ἐπιγραφή TIBERIEUMPONTIUSPILATUSPRAEFECTUSIUDAEAΕ μέ τό ὄνομά του, ὁ Φίληκας (Claudius Felix) καί ὁ Φῆστος (Porcius Festus).

Ἀπό τό 133 μ.Χ. καί μετὰ, ἡ Καισάρεια ἡ παράλιος (Caesarea Maritima) ἔγινε γνωστή -καί ἀναφερόταν ἀπό πολλούς- καί ὡς Καισάρεια τῆς Παλαιστίνης (Caesarea Palaestina). Μετὰ τήν καταστροφή τῆς Ἱερουσαλήμ ἀπό τόν Τίτο (Titus) -τό 70 μ.Χ.- πῆρε τά ἐκκλησιαστικά πρωτεῖα τῆς Παλαιστίνης, τά ὁποῖα

καί κράτησε γιά περισσότερο από 500 χρόνια, μέχρι τό 451 μ.Χ. (όταν ή Δ΄ Οίκουμενική Σύνοδος αναβάθμισε τήν Έπισκοπή τής Ίερουσαλήμ σέ Πατριαρχείο).

Στίς άρχές τοῦ 4ου μ.Χ. αιώνα, ό γνωστός θεολόγος καί ιστορικός Εὐσέβιος ό Παμφίλου (Eusebius Pamphili), ό όποϊος ὑπηρετοῦσε ὡς ἐπίσκοπος Καισαρείας, συνέγραψε ἐδῶ δύο πολύ σημαντικά ἔργα: τή μνημειώδη Ἐκκλησιαστική Ἱστορία, ή όποία ἀναφερόταν στίς ἀπαρχές τοῦ Χριστιανισμοῦ καί τό περίφημο Ὀνομαστικόν, τό όποϊο εἶναι μία πλήρης γεωγραφική-ιστορική μελέτη τής Ἁγίας Γῆς.

Οἱ Ἀπόστολοι Πέτρος καί Παῦλος, καθώς καί ό Διάκονος καί Εὐαγγελιστής Φίλιππος εἶχαν ἄμεση σχέση μέ τήν Καισάρεια, ὅπως φαίνεται στίς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων.

Ὁ Διάκονος Φίλιππος, τόν όποϊο δέν πρέπει νά συνδέουμε μέ τόν Ἀπόστολο Φίλιππο -το μαθητή τοῦ Κυρίου- ἦταν ἕνας ἀπό τούς ἐπτά διακόνους (Στέφανος, Φίλιππος, Προχορός, Νικάνορας, Τίμωνας, Παρμενίωνας, Νικόλαος -ὅλοι εἶχαν ἑλληνικά ὀνόματα), καί ἦταν δεῦτερος στή σειρά, μετά τό διάκονο Στέφανο (Πράξ. 6:5). Καταγόταν καί διέμενε στήν Καισάρεια. Ἦταν ἕγγαμος καί ἀπό τό γάμο του ἀπέκτησε τέσσερις θυγατέρες οἱ όποῖες ἦταν «παρθένοι καί προφητεύουσαι», δηλαδή ἦταν ἀφιερωμένες στό θεό καί εἶχαν τό χάρισμα τής προφητείας -τή δυνατότητα νά προφητεύουν καί νά διδάσκουν τόν λαό (Πράξ. 21:9).

Ὁ Διάκονος καί Εὐαγγελιστής (Πράξ. 21:8) Φίλιππος ἦταν μία χαρισματική προσωπικότητα, μία ιδιαίτερη παρουσία στήν Ἐκκλησία: μεγάλη δράση κηρύγματος, ἔντονη ἱεραποστολική φλόγα, δύναμη καί καλλιέπεια λόγου, ἐπιτέλεση θαυμάτων, καθοδήγηση ἀπό ἀγγέλους, ἴδρυση ἐκκλησιῶν. Κηρύττοντας τό Εὐαγγέλιο στους ἔθνικούς (γιά αὐτόν τό λόγο ὀνομαζόταν καί Εὐαγγελιστής), ἦταν ό πρόδρομος τοῦ Ἀποστόλου Παύλου στόν Εὐαγγελισμό τῶν ἐθνικῶν. Ἡ μνήμη του τιμᾶται τήν 11 Ὀκτωβρίου.

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἔμεινε στό σπίτι τοῦ Φίλιππου κατά τό τρίτο ἱεραποστολικό του ταξίδι (Πράξ. 21:8). Τό σπίτι ὅπου διέμενε ό Φίλιππος μαζί μέ τίς κόρες του, σωζόταν στήν Καισάρεια ἐπί τῶν ἡμερῶν τοῦ Ἰερώνυμου (340-420 μ.Χ.). Ἐπίσης, στήν Καισάρεια μεταφέρθηκε ἀπό τήν Ἱερουσαλήμ -μέ συνοδεία ἰσχυρῆς φρουρᾶς- ό Ἀπόστολος Παῦλος. Ἔμεινε φυλακισμένος γιά δύο χρόνια (57-59 μ.Χ.), μέ ἐντολή ὅμως τοῦ Φήλικα, τοῦ Ρωμαίου Ἐπιτρόπου τής Ἰουδαίας, νά τοῦ παρασχεθεῖ ή ἄνεση καί ή ἄδεια νά μπορεῖ νά βλέπει τούς δικούς του ἀνθρώπους.

Ὅταν ό Ἀπόστολος Παῦλος κατάλαβε πῶς ό σκοπός τοῦ Ἐπιτρόπου τής Ἰουδαίας, Φήστου (πού εἶχε ἐν τῷ μεταξύ διαδεχθεῖ τόν Φήλικα) ἦταν νά τόν στείλει στήν Ἱερουσαλήμ νά δικαστεῖ -γιά νά ἱκανοποιήσει τούς Ἰουδαίους- ἐπικαλέσθηκε τό δικαίωμα τής ἐφέσεως -πού ἦταν δικαίωμα κάθε Ρωμαίου πολίτη- ὥστε νά δικασθεῖ στή Ρώμη (Πράξ. 25:11,21), γιά τήν όποία ἀναχώρησε τό φθινόπωρο τοῦ 59 μ.Χ. (Πράξ.27:1).

Ὁ Ἀπόστολος Πέτρος ἦρθε στήν Καισάρεια, ἀπό τήν Ἰόππη (30 μίλια μακριά) ὅπου βρισκόταν, μέ θεία ἐντολή (Πράξ. 9:43), γιά νά κατηγήσει καί νά βαπτίσει τό Ρωμαῖο ἑκατόνταρχο Κορνήλιο καί ὅλους τούς δικούς του (Πράξ.10:48). Ὁ ἑκατόνταρχος Κορνήλιος ἔμεινε μέ τήν οἰκογένειά του στήν Καισάρεια καί ἄγγελος Κυρίου τοῦ εἶχε ὑποδείξει νά ζητήσει ἀπό τόν Ἀπόστολο Πέτρο νά συναντηθοῦν (Πράξ. 10:3-8).

Ὁ Κορνήλιος (ὁ ὁποῖος θεωρεῖται ὡς ὁ πρῶτος ἐθνικός ὁ ὁποῖος βαπτίστηκε καί ἔγινε Χριστιανός) μεταστράφηκε στό Χριστιανισμό καί ὁ ἱεραποστολικός του ζήλος ἀπέφερε πλούσιους καρπούς. Δίδαξε στή Φοινίκη, τήν Κύπρο, τήν Ἀντιόχεια καί τήν Ἔφεσο, καί πολλοί ἦταν οἱ εἰδωλολάτρες πού πίστεψαν στό Εὐαγγέλιο. Ἀργότερα ἐξελέγη Ἐπίσκοπος Σκήψης τῆς Μυσίας.

Στήν Καισάρεια τῆς Παλαιστίνης σπούδασε καί ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, ὁ Ναζιανζηνός. Ξεκίνησε τίς σπουδές του στήν Καισάρεια τῆς Καππαδοκίας, τίς συνέχισε στήν Καισάρεια τῆς Παλαιστίνης καί, στή συνέχεια, τίς ὀλοκλήρωσε στήν Ἀντιόχεια, τήν Ἀλεξάνδρεια καί τήν Ἀθήνα.

Στήν Καισάρεια τῆς Παλαιστίνης ἐπίσης, γεννήθηκαν, ἔδρασαν, πέρασαν ἢ μαρτύρησαν πολλοί ἅγιοι, ὅπως οἱ Ἅγιοι Ὀκτώ Μάρτυρες οἱ ἐν Καισαρείᾳ τῆς Παλαιστίνης (305 μ.Χ.) -24 Μαρτίου ἡ μνήμη τους, ὁ Ὅσιος Μαρτινιανός -13 Φεβρουαρίου, ὁ Ἅγιος Μάρτυς Ἀναστάσιος ὁ Πέρσης -24 Ἰανουαρίου, ὁ Ἅγιος Ρωμανός -18 Νοεμβρίου, ὁ ὁποῖος ἦταν διάκονος τῆς ἐκκλησίας τῆς Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης καί μαρτύρησε στήν Ἀντιόχεια τό 298 μ.Χ. ἐπί Διοκλητιανού. Ἐπίσης οἱ Ἅγιες Πέντε Παρθένες Γυναῖκες, καί πλῆθος ἀκόμα ἀγίων καί μαρτύρων.

Ὁ Ὠριγένης (Ὠριγένης Ἀδαμάντιος), ὁ πολυγραφότατος θεολόγος τῆς πρώτης Χριστιανικῆς ἐκκλησίας, ἰδρυτής καί πατέρας τῆς θεολογικῆς ἐπιστήμης, φεύγοντας ἀπό τήν Ἀλεξάνδρεια, ἐγκαταστάθηκε μόνιμα στήν Καισάρεια -τό 231 μ.Χ.- καί πέθανε ἐκεῖ (κατά ἄλλους πέθανε στήν Τύρο). Εἶχε ἰδρύσει θαυμαστή σχολή πολλῶν ἐπιστημῶν, ἡ ὁποία λειτούργησε γιά 17 χρόνια (μέχρι τό διωγμό τοῦ Δέκιου τό 249/250 μ.Χ., ὅπου ὁ Ὠριγένης συνελήφθη, φυλακίστηκε, βασανίστηκε πολύ σκληρά, ἀλλά τελικά ἀφέθηκε ἐλεύθερος).

Τό διάστημα πού ἔμεινε στήν Καισάρεια, ὁ Ὠριγένης ἔγραψε τό Περί Προσευχῆς, τό Περί Μαρτυρίου καί τό Κατά Κέλσου, τό ὁποῖο θεωρεῖται ὅτι εἶναι ἡ ἐγκυρότερη καί ἡ πληρέστερη ὑπεράσπιση τοῦ Χριστιανισμοῦ, γραμμένο μέ ἀριστοτεχνική ἐπιχειρηματολογία καί διαλεκτική δύναμη. Σύμφωνα μέ τόν τότε μαθητή τοῦ Γρηγόριου Νεοκαισαρείας, ὁ Ὠριγένης δίδασκε στή νέα σχολή του φυσιολογία, γεωμετρία, ἀστρονομία, ἠθική, φιλοσοφία καί θεολογία. Μεταξύ τῶν μαθητῶν του ἦταν ἐπίσκοποι, ὁ Φιρμιλιανός -τῆς Καισαρείας τῆς Καππαδοκίας, ὁ Θεοκτιστός -τῆς Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης, ὁ Ἀλέξανδρος -τῶν Ἱεροσολύμων κ.ἄ., καθώς καί πάρα πολλοί κληρικοί. Σύμφωνα μέ τό μοναχό Βικέντιο, ἐκ Λειρίνου (5ος μ.Χ. αἰῶνας) «...ἀναρίθμητοι ἐκ τῆς σχολῆς αὐτοῦ ἐξῆλθον διδάσκαλοι, ἀναρίθμητοι ἱερεῖς, ὁμολογηταί καί μάρτυρες...».

Σήμερα, ἡ Καισάρεια ἡ παράλιος θεωρεῖται ἕνας ἀπό τούς πιό σπουδαίους ἀρχαιολογικούς χώρους τοῦ Ἰσραήλ. Τά περισσότερα ἀξιοθέατα βρίσκονται μέσα στό Ἐθνικό Πάρκο τῆς Καισαρείας. Στίς ἀρχαιολογικές ἀνασκαφές πού ἔγιναν μεταξύ τοῦ 1950 καί 1960 (ἀλλά καί παλαιότερα) ἔχουν βρεθεῖ τά ἐρεῖπια ἐνός τεράστιου ρωμαϊκοῦ θεάτρου (χωρητικότητας 4000 θεατῶν), τά ἐρεῖπια ἐνός ἀπό τούς μεγαλύτερους ἵπποδρόμους τῆς ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας, ἐνός ἐξαιρετικοῦ ρωμαϊκοῦ ὑδραγωγείου (μήκους 17 χλμ) πού μετέφερε τό νερό ἀπό τούς πρόποδες τοῦ Καρμήλιου ὄρους καί ἄλλα πολλά ἐνδιαφέροντα εὐρήματα.

Δίπλα στά ἐρεῖπια τῆς ἀρχαίας πόλης Καισαρείας βρίσκεται ἡ σύγχρονη ἰσραηλινή πόλη Κεσαρίγια (Qesarya).

Ἡ Καισάρεια τοῦ Φιλίππου βρισκόταν στό βορειότερο ἄκρο τῆς Ἁγίας Γῆς, στήν

περιοχή της Ίτουρίας. Ήταν κτισμένη στους πρόποδες του ὄρους Ἐρμών. Σέ μία τεράστια φυσική σπηλιά πού ὑπῆρχε ἐκεῖ, μέσα ἀπό τήν ὁποία ἀναβλύζει μία ἀπό τίς μεγαλύτερες πηγές τοῦ Ἰορδάνη, λατρευόταν -κατά τούς ἑλληνιστικούς καί ρωμαϊκούς χρόνους- ὁ θεός Πάνας (=θεότητα τῆς ἑλληνικῆς μυθολογίας, μέ δύο κέρατα κασικιού στό κεφάλι, μυτερά αὐτιά, γενειοφόρος καί τραγοπόδαρος, πού ἡ παρουσία του προκαλοῦσε τρόμο, ἐξ οὗ καί ἡ λέξη πανικός). Στόν Πάνα ὀφειλόταν ἡ ἀρχική ὀνομασία τῆς πόλης (Πανεάς ἢ Πανειάς ἢ Πανιάς), ἀλλά καί ἡ σύγχρονη ὀνομασία της (Βαναία, Μπάνιας-Banias-Baniyas).

Ἡ πόλη, χτισμένη σέ ἀπόσταση 25 μιλίων (=40 χλμ.) ἀπό τή λίμνη Τιβεριάδα (λίμνη Γεννησαρέτ ἢ θάλασσα τῆς Γαλιλαίας), ἀπέχει περίπου 150 μίλια (= 240 χλμ.) –βόρεια- ἀπό τήν Ἱερουσαλήμ, 50 μίλια (= 80 χλμ) ἀπό τή Δαμασκό καί 30 μίλια (= 48 χλμ.) –ανατολικά- ἀπό τήν Τύρο καί τήν Μεσόγειο θάλασσα.

Οἱ συστηματικές ἀνασκαφές στήν Καισάρεια (Πανειάδα) ἄρχισαν τό 1988, ὑπό τήν αἰγίδα τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ὑπηρεσίας τοῦ Ἰσραήλ (στήν ὁποία προΐσταται ἕνας Ἕλληνας ἀρχαιολόγος, ὁ Β. Τζαφέρης). Ἀπό τό 1990 συμμετεῖχε στίς ἀνασκαφικές ἔρευνες (μαζί μέ ἀμερικανικά πανεπιστήμια καί κολέγια) καί ἡ θεολογική Σχολή τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν (ἡ ἀνασκαφή αὐτή εἶναι μία ἀπό τίς ἐλάχιστες ἔρευνες, στίς ὁποῖες ἔχει συμμετάσχει ἑλληνικός φορέας). Ὑπεύθυνος τοῦ προγράμματος ἦταν ὁ καθηγητής Ἡλίας Οἰκονόμου καί ὑπεύθυνος τῆς ἀποστολῆς στό Ἰσραήλ ὁ καθηγητής Νικόλαος Ὀλυμπίου, ὁ ὁποῖος ἀναφέρει γιά τήν Καισάρεια: «Πρόκειται γιά μία ἑλληνική πόλη, ἡ ὁποία εἶχε τόν ἀντίστοιχο σχεδιασμό πού εἶχαν οἱ ἑλληνικές πόλεις, μέ ὅλα τα κοινωνικά, λατρευτικά καί πολιτιστικά ἰδρύματά τους, ὅπως γυμνάσια, θέατρα, νυμφαία καί ἀγορά. Οἱ κάτοικοι τῆς Πανειάδας – Καισάρειας τοῦ Φιλίππου ἦταν Ἕλληνες ἢ ἑλληνόφωνοι Ἰουραῖοι καί Φοίνικες».

Ὁ Τετράρχης τῆς Ἰουδαίας, Φίλιππος -γιός τοῦ Ἡρώδη τοῦ Μεγάλου- ἀνοικοδόμησε τό 3 π.Χ. τήν Πανειάδα, τήν κόσμησε μέ ἔργα τέχνης καί τῆς ἔδωσε τό ὄνομα Καισάρεια πρὸς τιμήν τοῦ Καίσαρα Τιβέριου. Γιά νά ξεχωρίζει ὅμως ἀπό τήν Καισάρεια τῆς Παλαιστίνης πού εἶχε κτίσει ὁ πατέρας τοῦ –ὁ Ἡρώδης ὁ Μέγας, τήν ὀνόμασε Καισάρεια τοῦ Φιλίππου. Τό 37 μ.Χ., ὁ αὐτοκράτορας Καλιγούλας τήν πρόσφερε στόν Ἡρώδη Ἀγρίππα (Πράξ.12:1, 19-23), γιό τοῦ Ἀριστόβουλου καί ἐγγονό τοῦ Ἡρώδη τοῦ Μεγάλου, ἀπό τή Μαριάμνη.

Ὁ Ἡρώδης Ἀγρίππας ὁ Β΄, ὁ ὁποῖος (μετά τό θάνατο τοῦ πατέρα του) ἀνακηρύχθηκε τό 48 μ.Χ. βασιλιάς τῆς Ἰουδαίας (σέ ἡλικία 19 μόνον ἐτῶν), μετονόμασε τήν πρωτεύουσά του, ἀπό Καισάρεια σέ Νερωνιάδα (Neronias) -τό 53 μ.Χ., πρὸς τιμήν τοῦ Αὐτοκράτορα Νέρωνα. Μετά ἀπό τήν αὐτοκτονία τοῦ Νέρωνα, ἡ ὀνομασία αὐτή ἐγκαταλείφθηκε, ὄχι ὅμως γιά τήν προηγούμενη ὀνομασία -Καισάρεια Φιλίππου, ἀλλά γιά τήν πρότερη ὀνομασία -Πανεάς. Ὁ Ἡρώδης Ἀγρίππας ὁ Β΄, ἀναφέρεται στίς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων. Συναντήθηκε μέ τόν Ἀπόστολο Παῦλο στήν Καισάρεια τῆς Παλαιστίνης, ὅπου ὡς φιλοξενούμενος τοῦ Φήστου ἄκουσε τήν ἀπολογία τοῦ Παύλου (Πράξ.25:13 & 26:1-23) καί -ἀστεειευόμενος- τόν κατηγόρησε ὅτι προσπάθησε νά τόν κάνει Χριστιανό (Πράξ.26:28).

Ἡ Καισάρεια τοῦ Φιλίππου εἶναι ἡ μοναδική ἀρχαία ἑλληνική πόλη, τήν ὁποία ἐπισκέφθηκε καί στήν ὁποία δίδαξε ὁ Κύριός μας. Οἱ σχετικές διηγήσεις ἀναφέρονται στά Εὐαγγελικά κείμενα τοῦ Ματθαίου, τοῦ Μάρκου καί τοῦ Λουκᾶ. Ήταν τό βορειότερο ὄριο τῶν περιουσιῶν τοῦ Ἰησοῦ. Ἐδῶ ὁ Ἰησοῦς ρώτησε τούς μαθητές Του:

«Τίνα μέ λέγουσιν οί ἄνθρωποι εἶναι τόν Υἱόν τοῦ Ἄνθρώπου;» Καί ὁ Πέτρος τοῦ ἀπάντησε: «Ἐσὺ εἶσαι ὁ Μεσσίας, ὁ Υἱός τοῦ ἀληθινοῦ θεοῦ» (Ματθ. ἰστ´, 13 Μάρκ. η´, 29 Λουκ. θ´,18).

Ἀπό τήν Καισάρεια καταγόταν ἡ αἰμορροῦσα γυναίκα, πού -κατά τήν παράδοση- ὀνομαζόταν Βερονίκη καί ἡ ὁποία θεραπεύτηκε ἀπό τόν Κύριο, στήν περιοχὴ τῆς Καπερναοῦμ (Ματθ.θ´, 20-22 Μάρκ.ε´ 25-34 Λουκ.η´ 43-49). Ἡ θεραπευμένη γυναίκα ὅταν ἐπέστρεψε στήν πατρίδα της, τήν Καισάρεια, ἔστησε -χάριν εὐγνωμοσύνης- στήν αὐλή τοῦ σπιτιοῦ της ἕνα χάλκινο ἀδριάντα, ὁ ὁποῖος παρίστανε τό Χριστό καί τήν ἰδία γονυπετοῦσα. Αὐτή ἡ παράσταση -ἡ ἀρχαιότερη τοῦ Χριστοῦ- θαυματουργοῦσε (ἀναφερόταν ὅτι στή βάση τοῦ ἀδριάντα, φῦτρωσε ἕνα βότανο πού θεράπευε διάφορες ἀσθένειες) καί πολύ σύντομα ἔγινε χριστιανικό προσκύνημα. Πολλοί εἶδαν καί περιέγραψαν τόν ἀδριάντα αὐτόν, μεταξύ ἄλλων καί ὁ ἱστορικός Εὐσέβιος (Eusebius, "Hist. Eccl." vii. 18). Τόν 4ο μ.Χ. αἰῶνα, τό ἀνάγλυφο αὐτό τοῦ Χριστοῦ τοποθετήθηκε μέσα σέ βασιλική, ἡ ὁποία κτίστηκε γιά τό σκοπό αὐτό κοντά στήν πηγὴ. Τά ἐρείπια τῆς βασιλικῆς ἤρθαν στό φῶς μέ τίς ἀνασκαφές τῶν τελευταίων ἐτῶν.

Ἡ Καισάρεια ἡ παράλιος καί ἡ Καισάρεια τοῦ Φιλίππου στήν Παλαιστίνη, ἀλλά καί ἡ ἄλλη Καισάρεια τῆς Καππαδοκίας, ἀποτελέσαν θαυμαστά κέντρα πνευματικῆς δραστηριότητος καί ἤκμασε σέ αὐτά ἡ θεολογική διανόηση. Σήμερα, ἀποτελοῦν γιά ἐμᾶς μέρος ἀπό τίς ἀλησμόνητες πατρίδες καί τούς ἱερούς χώρους τοῦ γένους μας. Εἶναι Ἅγιοι χώροι, εὐλογημένοι. Ἅγιοι τόποι, οἱ ὁποῖοι συνέβαλαν τά μέγιστα στόν πολιτισμό, στήν θεολογία καί τήν πίστη. Ὑπῆρξαν -γεωγραφικά, ἱστορικά καί πνευματικά ὀρόσημα- σταθμοί καί σημάδια πολῦτιμα πάνω στή σφαῖρα τῆς γῆς, ἅγια μετερίζια, μέσω τῶν ὁποίων ἔφτασαν ἕως τίς ἡμέρες μας -ἀνέπαφα καί ἀνέγγιχτα- τα ἱερά καί τά ὅσια τῆς Ὁρθοδοξίας καί τῆς Ρωμηοσύνης.

Συγγραφεύς: Ἀρχιμανδρίτης Ἰγνάτιος, Ἡγούμενος Ἱερᾶς Μονῆς τῶν Ποιμένων, Βηθλεέμ

ngg_shortcode_0_placeholder